

ОСВРТ НА РАДНИ ТЕКСТ НОВЕЛА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА И ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

ГОРАН П. ИЛИЋ
ВЛАДИМИР БЕЉАНСКИ

БЕОГРАД
2025

ОСВРТ НА РАДНИ ТЕКСТ НОВЕЛА
КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА И
ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ

Горан П. Илић

Владимир Бељански

Београд , 2025.

ОСВРТ НА РАДНИ ТЕКСТ НОВЕЛА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА И ЗАКОНИКА О
КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Аутори

Горан П. Илић
Владимир Бељански

Издавач

Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС), Београд

За издавача

Александар Трешњев

Дизајн

Петар Павловић

ISBN-978-86-82332-13-8

Ова публикација је настала у оквиру пројекта „Цивилно друштво за унапређење приступања Србије Европској унији – Европе ASAP“ који Центар за правосудна истраживања реализује у партнерству са Београдском отвореном школом и уз подршку Шведске. Ставови и мишљења аутора изнета у овој публикацији не представљају нужно и мишљење партнера и донатора.

©ЦЕПРИС, 2025

Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не може бити репродукован, преснимаван или преношен било којим средством, електронским, механичким, за копирање, за снимање или на било који други начин без претходне сагласности издавача.

Садржај

Уводне напомене	4
1. Радни текст новеле КЗ.....	11
1.1 Радни текст новеле општег дела КЗ.....	11
1.2. Радни текст новеле посебног дела КЗ	16
2. Радни текст новеле ЗКП.....	23
2.1. Радни текст новеле општег дела ЗКП	23
2.2. Радни текст новеле посебног дела ЗКП	40
Завршне напомене	60
Литература	63

Уводне напомене

Од тренутка доношења важећих законика до данас кривично законодавство је несумњиво једна од најдинамичнијих правних области у Републици Србији. Стиче се утисак да је реч о својеврсном нормативном градилишту на којем се постојеће правне установе не само „подижу“ или „дограђују“ већ се новим решењима поједине темељне поставке материјалног и процесног кривичног права обесмишљавају или доводе у питање. То је донекле последица теоријских расправа о правним установама које, према схватању дела доктрине, представљају одступање од наших традиционалних решења, при чему се нарочито инсистира на неопходности увођења, односно враћања истражне функције суда у кривичном поступку. Веома је важан и „реформистички“ допринос законодавца у области материјалног кривичног права, утемељен, противно *ultima ratio societatis* природи кривичног закона, на схватању да је кривично законодавство *bonne à tout faire* за решавање већине друштвених проблема.

Кривични законик¹ је донет 2006. године, а исте године су уследиле две исправке и потом осам новела од којих је последња, из 2024. године, имала за последицу обуставу рада адвоката у Војводини 27. новембра 2024. године.² Угледајући се на своје војвођанске колеге, адвокати из Београда, Шапца, Зајечара, Лесковца, Крагујевца, Пожаревца и Чачка обуставили су рад,³ да би Адвокатска комора Србије донела одлуку о једнодневnoj обустави рада 11. децембра 2024. године због измена КЗ без учешћа адвокатуре.⁴ За разлику од осталих адвокатских комора које су обуставиле рад, Адвокатска комора Војводине (АКВ) указала је на то да су проблематичне не само извршене

---

¹ Кривични законик – КЗ, *Службени гласник РС* 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19 и 94/24.

² Адвокатска комора Војводине обуставила рад на један дан – signal власти да нешто није у redu у овом друштву, <https://n1.info.rs/vesti/advokatska-komora-vojvodine-obustavila-rad-na-jedan-dan-signal-vlasti-da-nesto-nije-u-redu-u-ovom-drustvu/> (посећено 20. јануара 2025).

³ Адвокатске коморе Београда и Шапца обуставиле рад због измена Кривичног законика, <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-advokati-obustava-rada-krivicni-zakonik/33223694.html> (посећено 20. јануара 2025); Председник Адвокатске коморе Србије: Подržavam штрајк адвоката, чека се састанак управног одбора, <https://novimagazin.rs/vesti/340481-predsednik-advokatske-komore-srbije-podrzavam-strajk-advokata-ceka-se-sastanak-upravnog-odbora> (посећено 20. јануара 2025).

⁴ Обустава рада адвоката: АКС protestује због измена Кривичног законика без учешћа адвокатуре, <https://www.euronews.rs/srbija/drustvo/149074/obustava-rada-advokata-aks-protestuje-zbog-izmena-krivicnog-zakonika-bez-ucesca-advokature/vest> (посећено 20. јануара 2025).

измене и допуне КЗ већ и *предстојеће* новеле КЗ и Законика о кривичном поступку.⁵ Према речима потпредседника АКВ г. Ласла Јожа, на седници Управног одбора АКВ одржаној 22. новембра 20204. године утврђено је да се „(...) Припремају... или се већ налазе у скупштинској процедури такви законски пројекти који нису прошли кроз филтере струке. (...) Оно што видимо из Нацрта измена који је сада на дневном реду Народне скупштине ради се о уназађивању заштите основних људских права...“ будући да ће „(...) основна права на изношење мишљења на изражавање свог става... бити под лупом кривичног прогона.“ Адвокат г. Јожа указао је на то да и планиране измене и допуне ЗКП представљају корак унатраг јер уместо „ (...) да тужилаштво буде у улози онога, који предлаже доказе, које треба да докаже основаност оптужнога акта. Сада ће се та улога наводно вратити у руке суда. Према томе идемо натраг у већ превазиђена времена када главни актер доказивања нису странке у поступку, а то су тужилаштво и одбрана, већ суд по истражном начелу.“⁶

У стручној јавности је дуго постојала недоумица о члановима радних група за израду радног текста новела КЗ и ЗКП. Министарство правде није се тим поводом оглашавало, а чланови радних група нису помињали своје својство у наступима на стручним скуповима или иступањима у јавности. Због тога је, на основу захтева за приступ информацијама од јавног значаја Центра за правосудна истраживања,⁷ Министарство правде доставило копије решења: о образовању радне групе за Нацрт закона о изменама и допунама КЗ, о образовању радне групе за Нацрт закона о изменама и допунама ЗКП и о допуни решења о радној групи за новелирање ЗКП.⁸ Осим тих копија, достављена је и „Анализа ефикасности кривичноправног

---

⁵ Законик о кривичном поступку – ЗКП, *Службени гласник РС* 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 – Одлука УС и 62/21 – Одлука УС. Када је реч о изменама и допунама ЗКП, треба указати на иницијативе поднете Уставном суду са захтевом за оцену уставности и сагласности са потврђеним међународним уговором појединих одредаба кривичног процесног законика. Уставни суд је Решењем ГУз-62/2018 од 18. априла 2019. одбацио иницијативе за покретање поступка за оцену уставности и сагласности са потврђеним међународним уговором одредаба члана 51 ЗКП (*Службени гласник РС* 37/19). Након тога је Решењем ГУз-96/2015 од 2. јула 2020. покренуо поступак за утврђивање неуставности одредаба члана 363 тачка 5 и члана 366 ЗКП, а истовремено је одбацио иницијативе за оцену уставности и оцену сагласности са потврђеним међународним уговором *педесетак* законских одредаба. Вид. Слободан Бељански, Горан П. Илић, Миодраг Мајић, „Предговор“, *Законик о кривичном поступку*, четрнаесто измењено издање, према стању прописа од 10. маја 2023. године, Службени гласник, Београд 2023, 12.

⁶ Advokatska komora Vojvodine obustavila rad na jedan dan – signal vlasti da nešto nije u redu u ovom društvu.

⁷ Захтев је евидентиран 25. октобра 2024. у писарници Управе за заједничке послове републичких органа.

⁸ Допис Министарства правде, број: 7-00-284/2024-05, 28. октобар 2024.

система“, коју је израдио проф. др Зоран Стојановић, иначе председник Радне групе за израду радног текста Закона о изменама и допунама КЗ.⁹ Радна група за израду радног текста новеле КЗ образована је решењем министра правде од 12. маја 2021. године, са задатком да изради анализу ефективности кривичноправног система која се заснива на окончаним случајевима са циљем идентификовања и отклањања његових слабости и недостатака до 30. септембра 2021. године и да на основу анализе изради радни текст новеле КЗ. Радна група за израду радног текста новеле ЗКП образована је решењем министра правде од 12. маја 2021. године,¹⁰ а задатак јој био да до 30. септембра исте године изврши анализу кривичног поступка са циљем идентификовања и отклањања његових слабости и да на основу тога изради радни текст новеле ЗКП.

⁹ Решењем министра правде, број: 119-01-125/2021-05 од 12. маја 2021, осим проф. др Зорана Стојановића, редовног професора Правног факултета у пензији, као председника, за чланове Радне групе су одређени: г. Јован Ћосић, помоћник министра правде, г. Владимир Винш, виши саветник у Министарству правде, г. Златко Петровић, виши саветник у Министарству правде, гђа Биљана Синановић, судија Врховног касационог суда, гђа др Јасмина Киурски, заменик Републичког јавног тужиоца, гђа Весна Ђорђевић, заменик Тужиоца за организовани криминал, г. Душко Миленковић, судија Врховног касационог суда и председник Апелационог суда у Београду, гђа Зорица Аврамовић, судија Вишег суда у Београду, гђа Лепосава Вујановић Порубовић, заменик Вишег јавног тужиоца у Београду, гђа Марина Барбир, судија Првог основног суда у Београду, гђа Милица Бонцић, заменик секретара Министарства унутрашњих послова, гђа Дуња Лековић, главни координатор у Управи криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова, г. Владимир Бељански, адвокат у Новом Саду, г. Крсто Бобот, адвокат у Београду, и г. Живорад Лекић, адвокат у Крагујевцу. Ово и остала решења која ће бити наведена (осим ако не буде другачије истакнуто) доступна су на: <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).

¹⁰ Решењем министра правде, број: 119-01-126/2021-05 од 12. маја 2021, г. Драгомир Милојевић, судија Врховног касационог суда, одређен је за председника Радне групе, а за чланове: г. Јован Ћосић, помоћник министра правде, г. Владимир Винш, виши саветник у Министарству правде, г. Златко Петровић, виши саветник у Министарству правде, проф. др Татјана Бугарски, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, гђа Татјана Лагумџија, заменик Вишег јавног тужиоца у Новом Саду упућена у Републичко јавно тужилаштво, г. Војислав Исаиловић, заменик Тужиоца за организовани криминал, гђа Милена Рашић, заменик председника Апелационог суда у Београду, гђа Јелена Шкулић, судија Вишег суда у Београду, г. Мирослав Филиповић, заменик Вишег јавног тужиоца у Београду, гђа Бојана Станковић, судија Првог основног суда у Београду, гђа Милица Бонцић, заменик секретара Министарства унутрашњих послова, г. Радомир Поповић, начелник Службе за борбу против дрога Министарства унутрашњих послова, г. Небојша Станковић, адвокат у Београду, гђа Зора Добричанин Никодиновић, адвокат у Београду, и гђа Биљана Дуњић, адвокат у Куршумлији. Састав радне групе измењен је почетком 2024. године, доношењем решења министра правде, број: 119-01-126/2/2021-05 од 9. фебруара 2024. Том приликом су разрешени г. Небојша Станковић, адвокат у Нишу (у решењу којим је именован за члана стоји да је реч о адвокату у Београду), и гђа Биљана Дуњић, адвокат у Куршумлији, а за чланове радне групе именовани су г. Момчило Булатовић, председник Адвокатске коморе Београда, г. Милан Петровић, председник Адвокатске коморе Ниша, и г. Владимир Бељански, председник Адвокатске коморе Војводине.

Закључком Одбора за правни систем и државне органе од 24. септембра 2024. године¹¹ одређено је спровођење јавне расправе о Нацрту закона о изменама и допунама КЗ од 1. октобра до 1. новембра 2024. године, а другим закључком истог органа одређено је да се у истом периоду спроведе јавна расправа о Нацрту закона о изменама и допунама ЗКП.¹² У оквиру јавне расправе одржана су четири округла стола (Ниш, Крагујевац, Нови Сад и Београд) на којима је било расправљано о радним текстовима новела КЗ и ЗКП.¹³ Осим непримерено кратког рока за јавну расправу и малобројности округлих столова на којима је истовремено расправљано о новелама које се односе на материјални и процесни кривични кодекс, о раду на новелирању КЗ сведоче и изјаве председника и чланова радне групе.

Најпре је адвокат г. Крсто Бобот, члан Радне групе за новелирање КЗ, 25. октобра 2024. године Адвокатској комори Србије послао допис у којем наводи да „актуелни предлог измена и допуна КЗ није производ рада Радне групе“ и да је „последњи састанак тог тела одржан још 29. јуна 2022. године“.¹⁴ И председник Радне групе проф. др Зоран Стојановић, у изјави коју су медији пренели 31. октобра 2024. године, потврдио је да су се као радна група „(...) последњи пут састали 2022. године и од тада нисмо имали никакве састанке. Бар ја не знам да их је било“. Истакао је и да није „(...) учествовао у писању финалних одредаба које су сада званичан предлог измена и допуна Кривичног законика. Дакле, ја јесам био председник те Радне групе и могуће да је предлагач усвојио неке наше смернице, али оне се нису тицале суштинских измена у смислу повећања казни или додавања нових кривичних дела, већ су оне биле начелног типа“.¹⁵ На крају, важно је и то што је гђа Лепосава Вујановић Порубовић, в. д. главног јавног тужиоца у Младеновцу, потврдила своје чланство у радној групи, при чему је указала да је одржано „(...) свега

---

¹¹ Закључак Одбора за правни систем и државне органе, 05 Број: 011/9144/2024, 24. септембар 2024, [https://www.mpravde.gov.rs/files/Закључак - Јавна расправа о Нацрту закона о изменама и допунама Кривичног законика.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Закључак_-_Јавна_расправа_о_Нацрту_закона_о_изменама_и_допунама_Кривичног_законика.pdf) (посећено 20. јануара 2025).

¹² Закључак Одбора за правни систем и државне органе, 05 Број: 011/9154/2024, 24. септембар 2024, [https://www.mpravde.gov.rs/files/Zakljucak javna rasprava o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakonika o krivicnom postupku.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Zakljucak_javna_rasprava_o_Nacrtu_zakona_o_izmenama_i_dopunama_Zakonika_o_kvivicnom_postupku.pdf) (посећено 20. јануара 2025).

¹³ Информације о терминима и местима одржавања округлих столова у оквиру јавних расправа за Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика и Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).

¹⁴ OTKRIVAMO Vlast uhvaćena u laži: Dokaz da predloge drakonskih izmena Krivičnog zakonika nije pisala Radna grupa, <https://nova.rs/vesti/hronika/otkrivamo-vlast-uhvacena-u-lazi-dokaz-da-predloge-drakonskih-izmena-krivicnog-zakonika-nije-pisala-radna-grupa/> (посећено 20. јануара 2025).

¹⁵ Članovi Radne grupe tvrde da nisu učestvovali u pisanju izmena Krivičnog zakonika koje su u žiži javnosti, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/ministarstvo-pravde-krivicni-zakonik-izmene/> (посећено 20. јануара 2025).

пар састанака у почетку и од 2022. године се више нисмо састајали нити нас је неко контактирао након тога“.

У Радној групи за израду радног текста новеле ЗКП није било сличних дешавања, па се обим замишљених измена и допуна ЗКП који премаша једну трећину чланова важег ЗКП (тачније, реч је о 128 чланова) делом може објаснити постојаношћу чланства, претпостављеном редовношћу у одржавању састанака и несумњиво јасном визијом шта треба мењати и допуњавати у постојећем кривичном процесном кодексу. Иако је обим радног текста новеле био довољан за доношење новог Законика о кривичном поступку, упитно је због чега се Радна група није определила за такво решење. Осим тога, с обзиром на то да важећи ЗКП, према ставу изнетом у образложењу радног текста новеле,¹⁶ „(...) представља најкритикованији законски текст не само у Србији, већ и знатно шире (...)“ и да се „Предмет научних и стручних критика (...) односи како на правно-техничке, тако и на суштинске недостатке (...)“, нејасно је због чега Радна група није испунила задатак да до 30. септембра 2021. године анализира кривични поступак ради идентификовања и отклањања његових слабости.

Можда би се одговор могао наћи у ставу проф. Стојановића, изнетом у анализи ефективности кривичноправног система која је заснован на окончаним случајевима са циљем идентификовања и отклањања његових слабости и недостатака.¹⁷ Према његовом мишљењу, „(...) једну потпуну, детаљну и озбиљну анализу ефективности кривичноправног система скоро да је немогуће извршити у једном тако кратком периоду јер би то захтевало истраживачки рад који би подразумевао ангажовање више сарадника и који би трајао извесно време“. У области материјалног кривичног права додатни проблем је чињеница да „(...) су последње измене и допуне КЗ ступиле на снагу 1. децембра 2019. године, па су судови претежно радили на предметима у којима је до извршења кривичног дела дошло пре ступања на снагу тих измена и допуна“. Пошто то није био случај са ЗКП, Министарство правде је имало више основа да очекује да ће радна група испунити свој задатак и обавити анализу кривичног поступка како би се утврдили и отклонили његови недостаци. Уместо анализе примерене постављеном задатку,¹⁸ Радна група је

¹⁶ Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, Образложење (Образложење радног текста новеле ЗКП), 47, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).

¹⁷ Зоран Стојановић, *Анализа ефективности кривичноправног система – Оцена потребе измена и допуна Кривичног законика Србије*, Београд, 26. јул 2021, 1 (Министарство правде је ту анализу доставило ЦЕПРИС-у уз допис број: 7-00-284/2024-05 од 28. октобра 2024).

¹⁸ Пример такве анализе може бити: Тијана Карић et al., *Анализа утицаја примене Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица у периоду од 2006. до 2020. године*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у сарадњи са Организацијом за европску безбедност и сарадњу Мисије ОЕБС-а у

основне циљеве за новелирање ЗКП сажела у седам тачака и изложила их на једној непуној страници.¹⁹ Једном речју, став радне групе може се изразити као бесмисленост цеђења суве дреновине, о чему сведочи *Urbi et Orbi* подсећање на једнодеценијске критике које су доктрина и пракса упућивале решењима садржаним у кривичном процесном законикау. Иако је тај *coup de grâce* усмерен према важећем ЗКП, не треба заборавити да свака ствар има и своје наличје. Суд новелописаца би се могао разумети као покушај одвраћања пажње од чињенице да недостаје истраживање примене ЗКП (које би, примера ради, понудило одговор на питање да ли је реч о правнотехничком недостатку или је проблем у неуједначеној или погрешној примени норме), занемаривања ставова Уставног суда заузетих приликом одбацивања иницијатива за оцену уставности и сагласности са потврђеним међународним уговором педесетак одредаба ЗКП, неверодостојног изношења тврдњи о неуставности или о супротности са европским стандардима људских права, или као беспризивни одговор на мишљења другачија од оног садржаног у радном тексту новеле ЗКП. Здушно залагање за окончање једнодеценијске процесне пошасте сведочи истовремено о заборавности чланова Радне групе да и у кривичној материји важи правило о немоћи времена пред грборођеним, а на то и дан-данас подсећају неславна судбина Законика о кривичном поступку из 2006. године²⁰ и критике које су у стручној јавности упућиване том кодексу.²¹

У доктрини²² је с правом указано на то да се приликом новелирања кривичног законодавства не би смело олако посезати за изменама постојећих решења јер ново решење не мора нужно да буде боље. Треба препустити судској пракси да испољи своју стваралачку улогу и да, применом свих метода

Републици Србији, Београд 2021, https://www.iksi.ac.rs/pdf/analiza_iksi_osce_2021.pdf (посећено 20. јануара 2025).

19 Образложење радног текста новеле ЗКП, 47, 48.

20 Законик о кривичном поступку – ЗКП/2006, *Службени гласник РС* 46/06.

21 Према мишљењу проф. Грубача, реч је о кривичном процесном кодексу у којем је „(...) на основу непроверених идеја и личних утисака чланова радне групе, дат велики број измена и допуна постојећих процесних одредаба, неједнаке вредности, расутих кроз цео текст важећег Законика. Многе од тих измена биле су потпуно непотребне, а неке и потпуно погрешне. Изгледа као да су многе дате само да би се повећао број интервенција и тиме створио привид новог Законика“. Момчило Грубач, Критика „новог“ Законика о кривичном поступку, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 78(5), Нови Сад 2006, 270. И Бељански истиче: „(...) Зачуђујућа брзина и забрињавајућа површност у доношењу овако важног закона, али не мање и чињеница да је учачавање крупних грешака промакло и читавој радној групи, и Влади, и надлежним скупштинским одборима, и Народној скупштини, и председнику Републике и његовим саветницима, побуђују сумњу да су разлози за доношење закона ипак мање правне, а више политичке природе.“ Слободан Бељански, Кривични поступак између права и политике Поводом новог Законика о кривичном поступку, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 78(9–10), Нови Сад 2006, 577.

22 3. Стојановић, *Анализа ефикасности кривичноправног система*, 2.

тумачења, уз ослањање на ставове Европског суда за људска права, дође до исправног значења и домашаја правне норме. То важи и за материјално кривично право, а већи значај има у области процесног кривичног законодавства.

На страницама које следе најпре ће бити анализирана решења садржана у радном тексту новеле КЗ, а затим ће пажња бити усмерена на радни текст новеле ЗКП. У оквиру сваке новеле биће размотрене поједне установе и решења садржани у општем, а потом у посебном делу КЗ и ЗКП.

1. Радни текст новеле КЗ

Неписано правило је да се приликом новелирања материјалног кривичног законодавства одредбе општег дела ређе мењају од оних садржаних у посебном делу.²³ У образложењу радног текста новеле КЗ наведено је да су измене и допуне у општем делу КЗ биле неопходне „(...) да би се унапредиле постојеће одредбе, уједначила пракса и отклониле недоумице у његовој примени, као и да се усклади казнена политика са савременим потребама друштва и међународним обавезама. Нацрт закона предвиђа прецизирање важних института, као што су нужна одбрана и условни отпуст, додатно су заштићене осетљиве групе, али су прецизирани и одређени појмови ради усклађивања са савременим токовима, као и међународним и домаћим прописима“. Када је реч о посебном делу КЗ, новелом је „(...) посебан акценат (...) стављен на поштравање казнене политике у односу на одређена кривична дела“.²⁴ То се односи на кривична дела против полне слободе, као што су силовање, обљуба са дететом и обљуба над немоћним лицем, као и на кривично дело насиље у породици. „(...) Као резултат пораста криминалитета и догађаја који су се десили у Републици Србији 2023. године (...)“ новелом је „(...) предвиђен низ нових кривичних дела, као што су Објављивање материјала којима се саветује извршење кривичног дела, (...) Несавесно држање ватреног оружја и Обучавање малолетног лица за коришћење ватреног оружја“.²⁵

1.1 Радни текст новеле општег дела КЗ

Треба пре свега указати на **члан 3 радног текста новеле КЗ** који се односи на институт нужне одбране. Предложено је да се у члану 19 став 2 КЗ после речи „истовремен“ додају речи „или непосредно предстојећи“, тако да нова одредба гласи:

„(2) Нужна је она одбрана која је неопходно потребна да учинилац од свог добра или добра другог одбије истовремен *или непосредно предстојећи* противправан напад.“

---

²³ *Ibid.*, 3.

²⁴ Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика, Образложење (Образложење радног текста новеле КЗ), 14, 15, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).

²⁵ *Ibid.*, 16.

У образложењу је наведено да се на тај начин „(...) штите лица у потенцијално угрожавајућим ситуацијама и пружа већа флексибилност у примени нужне одбране, али уз задржавање строгих критеријума пропорционалности чиме се обезбеђује заштита легитимних интереса грађана и спречавање злоупотреба у примени самоодбране. (...) врши се и усклађивање са међународним стандардима у складу са савременим правним трендовима у европским државама које препознају потребу за ширењем концепта нужне одбране“.²⁶

Реч је о очигледном примеру непотребне измене постојећих решења јер је у доктрини и судској пракси неспорно да се истовременост односи и на напад који непосредно предстоји. Појам „непосредно“ указује на врло кратко време пре почетка напада, које је, имајући у виду околности конкретног случаја, неопходно да се нападућом омогући да пружи ефикасну одбрану.²⁷ Важно је да се нападач налази у стадијуму у којем истински почетак напада може уследити сваког тренутка.²⁸ Притом се закључак о томе да ли је напад непосредно предстојао изводи из *ex post* перспективе (након догађања), а не према суду објективног посматрача у време извршења кривичног дела.

У **члану 4 радног текста новеле КЗ** прецизиран је члан 42 КЗ (тачније, тачка 4 тог члана), „(...) тако што је појам 'кривичне санкције' замењен речју 'казне', како би се јасно назначило да се у контексту сврхе кажњавања ради искључиво о казнама, а не о другим санкцијама“.²⁹ У тој одредби КЗ изражена је ретрибуција као сврха кажњавања чији се садржај одређује на основу принципа праведности и сразмерности. С обзиром на то да је чланом 42 КЗ уређена сврха кажњавања, јасно је да се ретрибутивни елеменат може довести у везу само с казнама, док сврха неких других кривичних санкција (нпр. појединих мера безбедности или васпитних мера) није – и не може бити – остваривање праведности и сразмерности.³⁰

---

²⁶ *Ibid.*, 19. Предлог за ту измену поднело је Министарство унутрашњих послова, а непосредни повод је хитац испаљен у провалника који је разбио прозор на кући, упао у собу носећи секиру и спремао се да нападне старца и његову непокретну супругу. Старац је кратко био у притвору, а десетак дана касније преминуо је. Тадашњи министар полиције г. Александар Вулин најавио је да због таквих случајева треба проширити нужну одбрану. „Милутинов закон“ мења границе нужне одбране, <https://www.politika.rs/scc/clanak/519058/milutinov-zakon-menja-granice-nuzne-odbrane> (посећено 20. јануара 2025).

²⁷ Зоран Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, десето допуњено издање, према стању Кривичног законика од 1. децембра 2019. године и према стању законодавства од 21. маја 2019. године, Службени гласник, Београд 2020, 117.

²⁸ Игор Вуковић, *Кривично право Општи део*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Центар за издаваштво, Београд 2021, 133.

²⁹ Образложење радног текста новеле КЗ, 19.

³⁰ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 227.

Чланом 6 радног текста новеле КЗ предвиђена је измена члана 46 став 5 КЗ. Реч је о проширењу забране условног отпуштања осуђеног на тај начин што би, уместо за најтеже облике одређих кривичних дела, условни отпуст био немогућ за било који облик кривичних дела силовање (члан 178 КЗ), обљуба над немоћним лицем (члан 179 КЗ) и обљуба над дететом (члан 180 КЗ). То је „(...) у складу са строжом казненом политиком за ова кривична дела. Овим се јасно дефинишу ситуације у којима тај институт не може бити примењен, посебно у случају најтежих кривичних дела, што је у складу са међународним стандардима који се односе на људска права, али и на заштиту друштва од опасних учинилаца кривичних дела“.³¹

Помињање усклађености с међународним стандардима људских права могло би се схватити као потпуно непознавање тих стандарда, иако је то након критика стручне јавности упућених Новели КЗ из 2019. године, којом је у наше кривично законодавство предвиђено такво решење, мало вероватно.³² Иначе, укидање права на условни отпуст предвиђено чланом 46 став 5 КЗ односи се на било коју казну затвора која буде изречена учиниоцу неког од поменутих кривичних дела које је извршено према детету, бременитој жени, малолетном или немоћном лицу. Будући да у нашем позитивном кривичном праву већ више од једне деценије постоји Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима,³³ који у члану 5 став 2 предвиђа да се лице осуђено на казну затвора за кривично дело из члана 3 ЗПМ не може условно отпустити, решење из члана 6 радног текста новеле КЗ на трагу је поменуте забране садржане у ЗПМ.

Изрицање казне доживотног затвора пунолетном учиниоцу кривичног дела није забрањено ни чланом 3 ни неком другом одредбом Европске конвенције о људским правима.³⁴ Та казна се може наћи на „удару“ члана 3 ЕКЉП ако осуђени нема никакве изгледе да буде ослобођен, а то значи да у националном праву не постоји механизам за преиспитивање казне доживотног затвора са циљем њеног преиначења *in melius*, превременог или условног отпуштања. Да би стандард који поставља члан 3 ЕКЉП био испуњен, неопходно је, према ставу изнетом у пресуди *Vinter и остали против*

---

³¹ Образложење радног текста новеле КЗ, 19.

³² Забрана условног отпуста предвиђена новелом из 2019. године супротна је европским стандардима и криминалнополитички је сумњива. З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 248; И. Вуковић, 452.

³³ Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима – ЗПМ, *Службени гласник РС* 32/13.

³⁴ Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода са додатним протоколима, са изменама и допунама – ЕКЉП, *Службени лист СЦГ – Међународни уговори* 9/03, 5/05 и 7/05 – исправка и *Службени гласник РС – Међународни уговори* 12/10 и 10/15.

Уједињеног Краљевства,³⁵ да осуђеник на казну доживотног затвора има право да на почетку казне зна шта и под којим условима мора да учини да би се размотрило његово ослобађање те да зна када ће доћи до преиспитивања његове казне или када то може затражити. Ако домаће право не обезбеђује ниједан механизам или могућност преиспитивања казне доживотног затвора, неусаглашеност те казне с чланом 3 ЕКЈП по том основу јавља се већ у тренутку њеног изрицања, а не у току њеног издржавања.

Могло би се закључити да је позивање на стандарде људских права смоквин лист којим новелописци настоје да прикрију голотињу пеналног популизма и ретрибутивног правца који постаје све израженији у нашем кривичном законодавству.

Одредба **члана 8 радног текста новеле КЗ** односи се на установу вишеструког поврата која је предвиђена чланом 55а КЗ. Након што је Новелом из 2019. године у наше кривично законодавство уведен вишеструки поврат, у судској пракси су се појавиле одређене недоумице у вези са применом члана 55а КЗ. Проблем је настао приликом утврђивања половине прописаног казног распона,³⁶ тако да је у члану 8 радног текста новеле КЗ предвиђено да став 1 члана 55а КЗ гласи:

„(1) За кривично дело учињено са умишљајем, за које је прописана казна затвора, суд ће изрећи казну изнад половине распона прописане казне *полазећи од најмање мере те казне*, под следећим условима: (...)“

Од Новеле из 2019. године вишеструки поврат не представља (факултативни) основ за поштравање казне, али је решењем о изрицању казне изнад половине распона прописане казне сужен казнени распон за одмеравање казне. У доктрини је изнето мишљење да ће одредба о обавезном одмеравању и изрицању казне изнад половине прописаног распона имати велики утицај на одмеравање строже казне вишеструким повратницима.³⁷

Ratio legis новелирања става 1 члана 55а КЗ уношењем речи да суд полази од *најмање мере прописане казне* заснован је на начину рачунања половине распона прописане казне. Половина распона не представља половину прописаног максимума већ тзв. аритметичку средину која се добија када се минимум и максимум прописане казне саберу и поделе са два.³⁸

³⁵ ECHR, Grand Chamber, *Vinter and Others v. the United Kingdom*, 66069/09, 130/10 and 3896/10, 9. July 2013, § 122, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122664> (посећено 20. јануара 2025).

³⁶ З. Стојановић, *Анализа ефективности кривичноправног система*, 13.

³⁷ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 282.

³⁸ И. Вуковић, 486.

Друга значајна измена у **члану 8 радног текста новеле КЗ** односи се на специјални поврат. „(...) Вишеструки поврат, који подразумева да је учинилац два пута осуђен за било које кривично дело са умишљајем, није довољно специфичан и не омогућава адекватну индивидуализацију казне, јер се оваквим приступом не разликују повратници који понављају слична или иста кривична дела од оних који чине различита дела. С друге стране специјални поврат, односно када је лице два пута осуђено за исто или истоврсно кривично дело, омогућава правичнији приступ кажњавању. Овде се санкционише понављање истог типа криминалног понашања, што показује већу опасност по друштво и потребу за оштријим санкцијама.“³⁹

У том смислу би у тачки 1 става 1 члана 55а КЗ требало да буду додате речи: „иста или истоврсна“, па би одредба гласила:

„1) ако је учинилац раније два пута осуђен за *иста или истоврсна* кривична дела учињена са умишљајем на затвор од најмање једну годину (...).“

Тиме би један од услова за одмеравање строже казне вишеструким повратницима био ограничен на специјални поврат, а то је у складу и са досадашњим ставом судске праксе да се специјални поврат начелно оцењује *строже* него генерални поврат.⁴⁰ Новела која се односи на тачку 1 става 1 члана 55а КЗ на трагу је искључења могућности законског или судског ублажавања казне у случају специјалног поврата. Није могуће ублажити казну учиниоцу кривичног дела који је раније осуђиван за исто или истоврсно кривично дело (члан 57 став 3 КЗ). Међутим, када је суд овлашћен да учиниоца ослободи од казне, може му казну ублажити, без обзира на забрану садржану у ставу 3 овог члана (члан 57 став 4 КЗ).

Чланом 9 радног текста новеле КЗ предвиђено је „ (...) да се условна осуда не може изрећи у случају да је прописана као најмања мера казне затвор у трајању од две године или тежа казна, док је претходно био фокус на забрани изрицања условне осуде за кривична дела за која се може изрећи казна затвора у трајању од осам година или тежа казна“.⁴¹ Да би се боље разумео *ratio legis* те измене, треба подсетити да је позитивно решење из члана 66 став 2 КЗ којим се искључује могућност изрицања условне осуде за кривична дела за која се може изрећи казна затвора у трајању од осам година или тежа казна унето у кривични кодекс Новелом из 2019. године. Дотадашње решење је забрану изрицања условне осуде везивало за кривична дела за која се може изрећи казна затвора од десет година или строжа казна. Дакле, садржај члана 9 радног

---

³⁹ Образложење радног текста новеле КЗ, 20.

⁴⁰ И. Вуковић, 486.

⁴¹ Образложење радног текста новеле КЗ, 20.

текста новеле КЗ треба посматрати као убрзавање кретања у већ заузетом смеру, а то значи у сужавању до крајњих граница могућности изрицања условне осуде. У теорији је изнето гледиште да као последицу усвајања Новела из 2019. године „(...) треба очекивати да ће значајно порастати удео казне затвора у укупној структури изречених кривичних санкција. Уместо да се настоји да се обим примене условне осуде смањи применом неких других санкција (пре свега новчане казне, која се недовољно користи), пошто је реч о релативно тешким кривичним делима, овде је реч о томе да ће сужавање примене условне осуде ићи у правцу проширивања примене казне затвора“.⁴² Овом мишљењу се нема шта додати осим да члан 9 радног текста новеле КЗ није усмерен на релативно тешка кривична, већ му је првенствени циљ да изрицање условне осуде сведе на раван изузетка.

1.2. Радни текст новеле посебног дела КЗ

У члану 14 радног текста новеле КЗ предвиђено је да се за кривично дело убиство (члан 113 КЗ), уместо садашњег решења којим је забрањена казна затвора од пет до петнаест година, може изрећи најмање пет година или доживотни затвор. На тај начин „(...) се постиже међусобна усклађеност система кривичних санкција у контексту поопштравања казни за поједина кривична дела“.⁴³ Није јасно о каквој међусобној усклађености је реч јер се тиме што се за обично убиство прописује скоро идентична казна као за тешко убиство бацају у воду сва правила о степеновању друштвене опасности појединих понашања.⁴⁴ Може се рећи да је сасвим свеједно да ли је учињено тешко убиство, праћено једном или више квалификаторних околности, или обично убиство. Једино усклађивање до којег би усвајање решења садржаног у члану 14 радног текста новеле КЗ довело огледало би се у незастаревању кривичног дела убиство (члан 113 КЗ) и тешко убиство (члан 114 КЗ). Наиме, кривично гоњење и извршење казне не застаревају, између осталог, за кривична дела за која је прописана казна доживотног затвора (члан 108 КЗ). С обзиром на смер којим се кренуло 2019. године, који је настављен радним текстом новеле КЗ из 2024. године, може се поставити питање каква ће бити будућност казни прописаних за убиство на мах (члан 115 КЗ), убиство детета

---

⁴² З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 334.

⁴³ Образложење радног текста новеле КЗ, 21.

⁴⁴ Драгана Коларић, *Казнена политика и реформа кривичног материјалног законодавства Републике Србије, Казнена политика и адекватност реакције на криминалитет*, ур. В. Турањанин, Д. Чворовић, LVIII редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Intermex, Златибор, септембар 2024, 16.

при порођају (члан 116 КЗ), лишење живота из самилости (члан 117 КЗ) и нехатно лишење живота (члан 118 КЗ).

Један од предлога који је извао поприлично негативних критика у јавности садржан је у **члану 18 радног текста новеле КЗ**. Предложено је брисање кривичног дела изнуђивање исказа (члан 136 КЗ), а то је објашњено подударанем основних облика кривичног дела изнуђивање исказа (члан 136 КЗ) и кривичног дела мучење и злостављање (члан 137 КЗ).⁴⁵ „(...) Оба кривична дела укључују сличне радње и захтевају учешће службених лица. Ово подударане доводи до неуједначене праксе јавних тужилаштава и судова у квалификацији кривичног дела и одмеравању казни. Брисање кривичног дела Изнуђивање исказа у складу је са закључним запажањем Комитета УН против тортуре (САТ) да се јединствено формулише законски опис који обухвата оба кривична дела.“

Ако се остави по страни да тачан назив кривичног дела гласи – злостављање и мучење (члан 137 КЗ), о подударану основних облика може се говорити у *начелу* само када је реч о члану 136 *став 1* КЗ и члану 137 *став 2* КЗ. У првом случају реч је о *намери да се изнуди исказ или нека друга изјава од окривљеног, сведока, вештака или другог лица* (члан 136 став 1 КЗ), док се *мучење другог* предузима с циљем да се, између осталог, *од њега или од трећег лица добије признање, исказ или друго обавештење* (члан 137 став 2 КЗ). Таква намера се не помиње у ставу 1 члана 137 КЗ којим се инкриминише злостављање другог или поступање на начин на који се вређа људско достојанство. Осим тога, употреба силе, претње или другог недопуштеног средства или начина (члан 136 став 1 КЗ) односи се на лице које треба да дâ исказ, док примена силе, претње или другог недозвољеног начина којим се наноси велики бол или тешке патње (члан 137 став 2 КЗ) може бити усмерена према лицу које треба да дâ признање, исказ или друго обавештење, али и према другом лицу како би се оно приволело да призна, пружи исказ или дâ одређено обавештење.

Брисање изнуђивања исказа (члан 136 КЗ) као посебног кривичног дела имало би за последицу декриминализацију употребе другог *недопуштеног средства* или *недопуштеног начина* у намери изнуђивања исказа или неке друге изјаве. У доктрини се истиче да су друга недопуштена средства или недопуштени начини, осим средстава и начина који су забрањени законом или другим прописом, и она средства и начини којима се може утицати на вољу лица које даје изјаву у мери која битно утиче на свест и вољу лица које даје изјаву (нпр. довођење у заблуду, долажење до изјаве на преваран начин и

---

⁴⁵ Образложење радног текста новеле КЗ, 21.

сл.).⁴⁶ Могло би се поставити питање да ли злостављање или нечовечно поступање могу да буду тумачени као недопуштено средство или недопуштени начин. Уосталом, у одредби члана 137 став 2 КЗ предвиђен је *други недозвољени начин* којим се наноси велики бол или тешка патња, што је било неопходно за нормирање мучења као начина долажења до признања, исказа или обавештења. Домашај недопуштеног начина из члана 136 став 1 КЗ *шири је* од недозвољеног начина из члана 137 став 2 КЗ јер изнуђивање исказа постоји ако се битно утиче на свест и вољу даваоца исказа, док мучење претпоставља наношење великог бола или тешке патње. Ако би злостављање и нечовечно поступање били схваћени као недопуштен/недозвољен начин, настала би недоумица у вези са тумачењем ст. 1 и 2 члана 137 КЗ. Наиме, довођење у везу злостављања или нечовечног поступању с проузроковањем великог бола или тешке патње спорно је у светлу међународних стандарда људских права. А управо је као један од аргумената за укидање кривичног дела изнуђивање исказа (члан 136 КЗ) наведено запажање Комитета УН против тортуре о потреби јединственог формулисања законског описа који би обухватио оба кривична дела.

За правни систем Републике Србије и измене појединих законских решења посебан значај имају ставови Европског суда за људска права, нарочито ако се односе на случајеве у којима је представка поднета против наше државе. Један од таквих је предмет *Хабими и остали против Србије* који је окончан пресудом о утврђеној повреди процесног аспекта члана 3 ЕКЉП.⁴⁷

У складу с устаљеном праксом Европског суда за људска права, *злостављање* мора достићи минималан ниво озбиљности да би потпало под окриље члана 3 ЕКЉП. Процена тог минималног нивоа озбиљности је релативна; она зависи од свих околности случаја, као што су трајање злостављања, физичке и душевне последице и, у неким случајевима, пол, старост и здравствено стање жртве.⁴⁸ О *нечовечном поступању* може се говорити, између осталог, у случају унапред смишљеног поступања, које је трајало сатима и изазвало или телесну повреду или јаку физичку и душевну патњу.⁴⁹ Поступање се сматра *понижавајућим* када код оштећених ствара осећај страха, патње и подређености који може да их понизи и унизи и вероватно сломи њихов физички и морални отпор.⁵⁰ Европски суд за људска

⁴⁶ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 512.

⁴⁷ ECHR, *Habimi and Others v. Serbia*, 19072/08, 3 June 2014, § 83, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-144353> (посећено 20. јануара 2025).

⁴⁸ *Ibid.*, § 85.

⁴⁹ ECHR, Court (Plenary), *Ireland v. United Kingdom*, 5310/71, 18 January 1978, § 167, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57506> (посећено 20. јануара 2025).

⁵⁰ ECHR, *Habimi and Others v. Serbia*, § 85.

права сматра да мучење чине акти физичког или психичког насиља предузети према одређеном лицу који су, у целини, имали за последицу тешке болове или патње и имају нарочито озбиљан и суров карактер.⁵¹ Поврх свега, пре неколико година заузет је став да ако се као доказ прихвати изјава добијена мучењем извршеним од припадника криминалне групе (дакле, приватних лица), то аутоматски чини неправичним кривични поступак у целини.⁵²

На основу изложеног може се рећи да нема оправдања за декриминализацију изнуђивања исказа (члан 136 КЗ) јер би у значајној мери био измењен степен кажњивости за недобровољно дат исказ. Наиме, добијање признања, исказа или другог обавештења представљало би кривично дело ако је произашло из мучења, док се о злостављању или нечовечном поступању као недозвољеним начинима за прибављање исказа или обавештења не може говорити у оквиру става 2 члана 137 КЗ, већ би се такво поступање морало подвести под одредбу става 1 тог члана. А то значи да је за постојање кривичног дела довољно злостављање другог или поступање према њему на начин на који се вређа људско достојанство (дакле, није потребна намера прибављања признања, исказа или другог обавештења). Притом је за први облик (злостављање) запређена казна затвора до једне године (члан 137 став 1 КЗ), док се за други облик (мучење) може изрећи казна затвора од шест месеци до пет година (члан 137 став 2 КЗ). На другој страни, за основни облик изнуђивања исказа прописана је казна затвора од три месеца до пет година (члан 136 став 1 КЗ). Постоји разлика и између прописаних казни за квалификоване облике та два кривична дела. У случају да злостављање изврши службено лице у вршењу службе запређена је казна затвора од три месеца до три године, а ако изврши мучење може му се изрећи казна затвора од две до десет година (члан 137 став 3 КЗ). Када је реч о изнуђивању исказа које је праћено тешким насиљем или ако су том приликом наступиле нарочито тешке последице за окривљеног у кривичном поступку, службеном лицу се може изрећи казна затвора од две до десет година (члан 136 став 2 КЗ).

У члану 20 радног текста новеле КЗ предвиђена је промена назива кривичног дела неовлашћено откривање тајне (члан 141 КЗ) у *неовлашћено откривање професионалне тајне*. Уједно, у ставу 1 је, осим што је круг могућих учинилаца проширен и на јавног бележника и јавног извршитеља, уместо инкриминисане радње неовлашћеног откривања тајне сазнате у вршењу позива, тајна сведена на „*податак о личном или породичном животу*“

⁵¹ ECHR, Grand Chamber, *Selmouni v. France*, 25803/94, 28. July 1999, § 105, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58287> (посећено 20. јануара 2025. године); Grand Chamber, *Jalloh v. Germany*, 54810/00, 11. July 2006, § 105, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76307> (посећено 20. јануара 2025).

⁵² ECHR, *Ćwik v. Poland*, 31454/10, 5 November 2020, §§ 63, 67, 89, 90, 93, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-205536> (посећено 20. јануара 2025).

за који се сазнало у вршењу свог позива. На тај начин је појам професионалне тајне битно сужен и одређен потпуно изван законских и етичких норми које се односе на поједине професије. У члану 20 став 1 Закона о адвокатури,⁵³ на пример, прописано је да тајну представља све што је странка или њен овлашћени представник поверио адвокату или што је он у предмету у коме пружа правну помоћ на други начин сазнао или прибавио, у припреми, током и по престанку заступања. Исто тако је одређено и у правилу 14.1. Кодекса професионалне етике адвоката.⁵⁴ Слично је прописано у члану 58 став 1 Закона о јавном бележничтву:⁵⁵ „Јавни бележник је дужан да чува као тајну податке које је сазнао у обављању делатности (...)“. У члану 23 став 1 Кодекса медицинске етике Лекарске коморе Србије⁵⁶ регулисано је да се професионалном тајном сматрају сва сазнања лекара о пацијенту и о његовом личном, породичном и социјалном окружењу, као и све информације о утврђивању, лечењу и праћењу болести до којих је дошао приликом обављања позива.

Законодавац, наравно, може да пропише да кривично дело захвата само део онога што представља дисциплински преступ. Кривичноправна заштита, међутим, изискује сразмерност између различитих нивоа противправности у мери у којој се води рачуна о томе да се кривичним делом сматра дисциплински преступ чија је друштвена опасност већа од других повреда дисциплине. Податак о личном или породичном животу често може бити далеко мање важан од неких других поверених података чије неовлашћено откривање више не би било под кривичноправном заштитом. Таква редукција, уместо да обезбеди заштиту поверења, како се у образложењу радног текста наводи, водила би нарушавању поверења у професије у којима је поверење између особе која тражи услугу и особе која услугу пружа једна од основних претпоставки делотворне правне или друге помоћи.

Иако је у неовлашћено откривање професионалне тајне као могући учинилац сврстан и јавни извршитељ, занемарена је чињеница да је у члану 494 став 2 Закона о извршењу и обезбеђењу⁵⁷ код јавног извршитеља реч о *пословној* а не *професионалној* тајни, а да је одавање пословне тајне посебно кривично дело из члана 240 КЗ, за које нису планиране било какве измене.

---

⁵³ Закон о адвокатури, *Службени гласник РС* 31/11 и 24/12 – Одлука УС.

⁵⁴ Кодекс професионалне етике адвоката, *Службени гласник РС* 27/12 и 159/20 – Одлука УС.

⁵⁵ Закон о јавном бележничтву, *Службени гласник РС* 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – др. закон, 93/14 – др. закон, 121/14, 6/15, 106/15 и 94/24.

⁵⁶ Кодекс медицинске етике Лекарске коморе Србије, *Службени гласник РС* 104/16.

⁵⁷ Закон о извршењу и обезбеђењу, *Службени гласник РС* 106/15, 106/16 – Аутентично тумачење, 113/17 – Аутентично тумачење, 54/19, 9/20 – Аутентично тумачење и 10/23 – др. закон.

У чл. 24 до 28 радног текста новеле КЗ пооштрене су казне за кривична дела против полне слободе. Као *ratio legis* за тај потез, тачније за прописивање казне доживотног затвора за основни облик кривичног дела силовање (члан 178 став 1 КЗ), основни и квалификовани облик обљуба над немоћним лицем (члан 179 ст. 1 и 2 КЗ) и обљуба са дететом (члан 180 ст. 1 и 2 КЗ), наведено је: „(...) Криминално-политичко оправдање значајног додатног пооштравања прописане казне доживотног затвора јесте у томе што она треба на несумњив начин да представља очекивану последицу која ће снаћи сваког учиниоца овог крајње тешког кривичног дела. (...) Интервенције у кривичним делима против полне слободе су у складу са Директивом 2011/93/ЕУ о борби против сексуалног злостављања и сексуалне експлоатације деце и дечије порнографије.“⁵⁸ С обзиром на то да је казну доживотног затвора могуће изрећи за све облике поменутих кривичних дела, једина разлика је у доњој граници затворске казне предвиђене за основне или квалификоване облике. Пооштравање казни, истина у мањој мери него што је случај с претходно наведеним делима, није мимоишло ни основни и квалификоване облике кривичног дела обљуба злоупотребом положаја (члан 181 ст. 1, 3 и 4 КЗ) и основни облик кривичног дела недозвољене полне радње (члан 182 став 1 КЗ).

Тиме је настављен тренд започет Новелом из 2016. године којом је заострена репресија у односу на та кривична дела. Већ тада се Република Србија у тој области сврстала у најстрожа кривична законодавства.⁵⁹ Тај смер је наглашен Новелом из 2019. године, а радним текстом новеле КЗ из 2024. године доведен је до крајности. То значи да је казна доживотног затвора успостављена као правило за основне и теже облике кривичних дела из чл. 178 до 180 КЗ, а пооштрени су посебни минимуми казне затвора. Околност да је вођено рачуна да се сачува разлика у доњем прагу казненог распона између основних и квалификованих облика кривичних дела не завређује неку похвалу. То је било очекивано јер разлике у посебном казненом максимуму више нема.

У члану 55 радног текста новеле КЗ предвиђено је уношење члана 343а који би садржао ново кривично дело под називом *објављивање материјала којима се саветује извршење кривичног дела*. Инкриминише се чињење доступним материјала, посредовање у приступању па и само приступање материјалу који садржи информације којима се дају савети са циљем извршења кривичних дела, при чему се таквим материјалом сматра сваки садржај са упутствима или саветима за употребу средстава за извршење кривичног дела. За разлику од саучесничке кривице за подстрекавање или помагање, која подразумева умишљај, одређено дело и одређеног потенцијалног извршиоца, овде се инкриминише апстрактно криминогено

---

⁵⁸ Образложење радног текста новеле КЗ, 22.

⁵⁹ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 585.

информисање. Кривично дело је постављено тако широко да би се у крајњој линији могло односити и на дневну штампу, криминалистичке романе или књижевне радове другог рода у којима је кривично дело тема, не искључујући ни уџбенике или стручне и научне радове из области кривичног права, криминалистике, судске медицине и криминологије. Састављач радног текста у образложењу наводи потребу заштите друштва од „(...) опасних садржаја који могу подстицати криминално понашање“.⁶⁰ Такво пуританско друштво није било успостављено ни у доба инквизиције, нити га је реално могуће успоставити. Није, дакле, било никаквог прихватљивог разлога да се надограђује терен подстрекавања и помагања и прописује такво кривично дело.

---

⁶⁰ Образложење радног текста новеле КЗ, 24.

2. Радни текст новеле ЗКП

У теорији се сматра да је потребно више од 30% нових одредаба да би један већ постојећи закон био замењен новим.⁶¹ Радни текст новеле ЗКП има 218 чланова, при чему се неким од њих у постојећи члан додају два става (на пример, чланом 84 радног текста новеле ЗКП допуњен је члан 214 ЗКП којим се уређује трајање притвора у истрази), има случајева да одређени члан из радног текста новеле ЗКП садржи два нова члана (у члану 6 радног текста новеле ЗКП прописани су чл. 11а и 11б којима се уређују превођење и тумачење те превођење писмена, записника, одлука и другог материјала), а планирано је уношење новог поделака с три члана (то је случај с чланом 202 радног текста новеле ЗКП којим је предвиђено увођење ванредног правног лека захтев за испитивање законитости правноснажне пресуде).

И творци радног текста новеле ЗКП примећују да је „(...) Обим измена и допуна Законика о кривичном поступку (...) условљен обимом његових недостатака и бројем недовољно адекватних решења, (...) због чега овај Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку представља веома обимну али уједно и крајње нужну нормативну интервенцију“.⁶² Нема, дакле, одговора на питање због чега је тај нормативни урадак остао у оквирима радног текста новеле ЗКП, а није уздигнут на припадајући му ниво радног текста новог ЗКП. Може се само нагађати да је реч о скромности делатника над уложеним трудом, потреби да се на општу ползу уваже једнодеценијске теоријске и практичне јеремијаде и *lege artis* уреди кривични поступак или је у питању нешто друго што се не сме именовати.

2.1. Радни текст новеле општег дела ЗКП

У члану 2 радног текста новеле ЗКП предвиђена је измена рубрума и брисање става 2 члана 5 ЗКП којим се уређује почетак кривичног гоњења. Тај потез је оправдан тиме да „(...) Законска решења која се односе на формално одређивање тренутка отпочињања кривичног гоњења, не само да се утврђују на погрешан начин, већ се тешко може логички објаснити, разликују моменат када започиње кривично гоњење, од тренутка када почиње кривични поступак (...).“⁶³ То би налагало брисање става 2 члана 5 ЗКП који гласи:

---

⁶¹ М. Грубач, 270.

⁶² Образложење радног текста новеле ЗКП, 48.

⁶³ *Ibid.*, 49.

„Кривично гоњење започиње:

1) првом радњом јавног тужиоца, или овлашћених службених лица полиције на основу захтева јавног тужиоца, предузетом у складу са овим закоником ради провере основа сумње да је учињено кривично дело или да је одређено лице учинило кривично дело;

2) подношењем приватне тужбе.“

Одредба члана 2 радног текста новеле ЗКП у супротности је са ставом Уставног суда израженим у вези са уставношћу члана 5 став 2 ЗКП. Да ли је реч о *незнању* или *свесном пренебрегавању* становишта Уставног суда, питање је о којем на овом месту неће бити расправљано. Треба рећи да је Уставни суд, „(...) Разматрајући оспорену одредбу члана 5. став 2. Законика (...)“, подсетио на своје правно становиште изражено у поступку по уставним жалбама да „(...) поступање јавног тужиоца по поднетој кривичној пријави пре покретања кривичног поступка, а ради провере основа сумње да одређени животни догађај представља кривично дело или да је одређено лице учинило кривично дело (што је суштина оспорене законске одредбе), једнако као ни подношење приватне (кривичне) тужбе, не представља одлучивање о нечијем праву или обавези, те се стога не може довести у уставноправну везу са Уставом утврђеном садржином како права на правично суђење из члана 32. Устава, тако ни права на правно средство зајемченог чланом 36. став 2. Устава“.⁶⁴

Чланом 4 радног текста новеле ЗКП планирано је да се, осим одређеног терминолошког усклађивања, бришу ст. 3 и 4 члана 10 ЗКП. Реч је одредбама које уређују питање процесног тренутка од којег наступа последица ограничења одређених слобода и права услед почетка кривичног поступка, као и о обавези суда да те податке достави одређеним физичким и правним лицима. Оправдање за ту интервенцију пронађено је у вештачки дефинисаном процесном моменту када се доноси наредба о спровођењу истраге (члан 296 став 2 ЗКП). „Нова законска решења јасно разликују степене сумње између преткривичног поступка (основ сумње) и прве фазе општег кривичног поступка – истраге (основана сумња), са сложеним механизмом провере услова за отварање истраге у складу са Уставом РС⁶⁵ (члан 32 став 1). Одредбе члана 10. став 3. и 4. ЗКП, не одговарају осталим предложеним изменама због чега је предложено њихово брисање.“⁶⁶

Није на одмет подсетити да је у иницијативи којом је оспорена усклађеност одредбе члана 10 став 2 ЗКП наведено да „(...) овакво законско

⁶⁴ Уставни суд, *IУз-96/2015*, 2. јул 2020, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=16460> (посећено 20. јануара 2025).

⁶⁵ Устав Републике Србије – Устав РС, *Службени гласник РС* 98/06, 115/21 и 16/22.

⁶⁶ Образложење радног текста новеле ЗКП, 49.

решење није сагласно са захтевима који за законе произлазе из владавине права, посебно са захтевима правне сигурности и извесности у вези са правом на поштено суђење. (...) Даље наводи да се наредба о спровођењу истраге доноси и истрага спроводи а да особа против које се спроводи о томе нема никаквих сазнања, нити је упозната са својим правима, не може остварити право на разгледање списа и право на предлагање спровођења доказних радњи, те да се крши право на приступ суду и право на разуман рок“. Иако је Уставни суд констатовао да наводи и разлози иницијативе нису ни у каквој вези са садржином члана 10 став 2 ЗКП,⁶⁷ необична је *подударност* између разлога подносилаца иницијативе и разлога изнетих приликом оправдања члана 4 радног текста ЗКП.

Одредба која се односи на језик и писмо у поступку (члан 11 ЗКП) у **члану 6 радног текста новеле ЗКП** расподељена је у два члана: *Превођење и тумачење* (члан 11а) и *Превођење писмена, записника, одлука и другог материјала* (члан 11б). Са системске и номотехничке стране није прикладно да се у *Основним одредбама*, од којих је сваки од 20 чланова посвећен посебној теми (начелу или садржају), два члана односе на језик и писмо. Осим тога, у *Основним одредбама* је било довољно ограничити се на начелна правила, чија је разрада могла остати бланкетне природе, било тако што упућује на други закон или на друге одредбе ЗКП.

Једна од „кључних“ новина које садржи **радни текст новеле ЗКП** налази се у **члану 7** којим су предвиђене измена и допуна члана 15 ЗКП. Најпре је реч о измени става 4 члана 15 ЗКП који би гласио:

„Изузетно, суд може да изведе доказе којима се утврђују чињенице у поступку, ако оцени да су изведени докази нејасни, противречни или у супротности са другим доказима и када је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио.“

Осим тога, у **члану 7 радног текста новеле ЗКП** предвиђено је додавање новог става 5 који би имао следећи садржај:

„Суд је дужан да одлучивање заснива на чињеницама које су од значаја за доношење одлуке.“

Ако се предложена измена става 4 члана 15 ЗКП упореди са важећим решењем, уочава се да су промене незнатне. Изостављена је могућност да суд наложи странци да предложи допунске доказе, а као додатни разлог за изузетно *ex offio* извођење доказа од стране суда, осим нејасности или противречности, предвиђена је *супротност са другим доказима*. Чини се да је став 5, који би допунио члан 15 ЗКП, непотребна допуна јер је неспорно да

---

⁶⁷ Уставни суд, *IVз-96/2015*, 2. јул 2020.

одлучне или правно релевантне чињенице представљају основ за примену права и доношење судске одлуке.

Одговор на питање шта се хтелo постићи изменом и допуном у члану 7 радног текста новеле ЗКП треба потражити у образложењу које се односи на овај члан. Наведено је да „(...) Предложене измене члана 15. ЗКП имају за циљ усаглашавање са одредбом члана 32. став 1. Устава РС. Наиме, према одредби члана 32. став 1. Устава РС (право на правично суђење), свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и оптужбама против њега. На основу наведеног, сваки окривљени против којег се води кривични поступак има уставно право да суд расправи о основаности сумње, односно о оптужби против њега, а не да се о томе пред судом расправља, као што је то у *основи решено* (*курзив* – аутори осврта) у важећем ЗКП“. На другој страни, „(...) Према члану 6. став 1. Европске конвенције о људским правима и основним слободама (у даљем тексту: ЕКЉП) свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. (...) Дакле, релевантна одредба ЕКЉП, која се тиче основног елемента права на правично суђење, је битно другачија него претходно наведена и цитирана одредба Устава РС (члан 32. став 1). За разлику од ЕКЉП која допушта и адверзијални тип доказног поступка на главном претресу, Устав РС стриктно уређује доминантно расправљање предмета поступка од стране суда, а не странака. То значи да у нашем кривичном поступку, а у складу са чланом 32. став 1. Устава РС, доказе треба примарно да изводи суд, а не странке пред судом“.⁶⁸

Изложена аргументација и незнатност интервенција садржаних у члану 7 радног текста новеле ЗКП, уз задржавање одредаба да је терет доказивања на овлашћеном тужиоцу и да суд изводи доказе на предлог странака (члан 15 ст. 2 и 3 ЗКП), наводе на помисао да се цела ствар може свести на пословицу – *Кад највише грми, најмање кише пада*. Ипак, треба се осврнути на неке од разлога који су изнети у прилог члана 7 радног текста новеле ЗКП.

Најпре неколико речи о разлици између начина на који је право на правично суђење уређено у члану 32 став 1 Устава РС и члану 6 став 1 ЕКЉП. У образложењу се говори о битној разлици која се огледа у томе што ЕКЉП допушта и адверзијални тип доказног поступка на главном претресу, док је Уставом РС стриктно уређено доминантно расправљање предмета поступка

---

⁶⁸ Образложење радног текста новеле ЗКП, 50.

од стране суда, а не странака. То гледиште је у супротности са ставом Уставног суда који сматра да члан 32 Устава РС „садржи гаранције које су садржане и у ставу 1. члана 6. Конвенције“, али да „(...) међу њима постоје и одређене садржинске разлике. Наиме, док према Конвенцији свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона, уставна одредба наведена права везује за одлучивање о правима и обавезама, о основаности сумње која је била разлог за покретање поступка и о оптужби“.⁶⁹ Другим речима, *садржинских разлика има*, али се оне *не везују за начин извођења доказа и расправљање* на главном претресу.

Писци образложења се у образлагању својих реформских захвата ослањају на званичан превод на српски језик члана 6 став 1 ЕКЉП, а не пада им на памет да погледају изворни енглески и француски текст члана 6 став 1 ЕКЉП. А да су то урадили, могли су да запазе да прва реченица става 1 члана 6 ЕКЉП гласи:

„In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, *everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law.*“⁷⁰

„*Toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue équitablement, publiquement et dans un délai raisonnable, par un tribunal indépendant et impartial, établi par la loi, qui décidera, soit des contestations sur ses droits et obligations de caractère civil, soit du bien-fondé de toute accusation en matière pénale dirigée contre elle.*“⁷¹

На непрецизност званичног превода већ је указано у стручној јавности⁷² и изнет је став да је право значење првог „(...) дела реченице ‘everyone is entitled to a fair and public hearing (...) by an independent and impartial tribunal’ да свако има право на правичан и јаван поступак који ће спровести независни и непристрасни суд“. Да би се судска улога у правичном поступку схватила на исправан начин, треба узети у обзир и француски изворник члана 6 став 1 ЕКЉП јер се у њему помиње *његова ствар (sa cause)* и постоји одређена номотехничка разлика у навођењу карактеристика расправе. Двојезична

---

⁶⁹ Уставни суд, *ИЗ-96/2015*, 2. јул 2020.

⁷⁰ The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, https://www.echr.coe.int/ documents/d/echr/convention_eng (посећено 20. јануара 2025).

⁷¹ Convention de sauvegarde des droits de l’homme et des libertés fondamentales, https://www.echr.coe.int/ documents/d/echr/Convention_FRA (посећено 20. јануара 2025).

⁷² Dušan Ignjatović, Mihailo Pavlović, *Život i прикљученија члана 15 Законика о кривичном поступку*, 23. новембар 2024, <https://mihailolawblog.wordpress.com/2024/11/23/zivot-i-prikljucenija-clana-15-zakonika-o-krivicom-postupku/> (посећено 20. јануара 2025).

анализа изворника члана 6 став 1 ЕКЈП упућује на закључак да је у обе верзије реч о *судској расправи*. Превод енглеског оригинала могао би да гласи: „(...) свако има право да независан и непристрасан суд установљен законом правично и јавно расправи у разумном року“, док би се француски изворник могао превести: „Свако има право да његову ствар расправи правично, јавно и у разумном року, независан и непристрасан суд, установљен законом (...)“.“

Уставном одредбом је предвиђено *право суда да расправи* (члан 32 став 1 Устава РС), док је у изворним текстовима члана 6 став 1 ЕКЈП реч о *праву на судску расправу*, а не, као што је у званичном преводу погрешно наведено, о *расправи пред судом*. На основу изложеног се може рећи да је аргументација члана 7 радног текста новеле ЗКП написана у складу са изреком *Ако уђеш у погрешан воз, свака станица је погрешна*.⁷³

У образложењу је наведено да важећи ЗКП у *основи* усваја решење да се о основаности сумње, односно о оптужби против окривљеног расправља пред судом. Другим речима, није искључена могућност другачијег поступања, а то би значило да суд има одговарајућа овлашћења у вези с доказивањем. Реч је пре свега о обавези суда да одређене доказе употпуни, учини јаснијим или покуша да у њима отклони противречности.⁷⁴ Активну улогу суд има и у одређивању начина извођења доказа. „Мимо ових обавеза, у члану 15. став 4. суду је дата могућност да наложи странци да предложи допунске доказе, или да изузетно сам одреди да се такви докази изведу, ако оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио. Налог странци да предложи допунске доказе мора проистећи из логичких и смисаоних слабости изведених доказа. Израз 'расправљање' не треба повезивати с расправним начелом, већ искључиво с логичком грађом представљеног садржаја и с методом за боље разматрање и разумевање. Суд се не укључује у контрадикторне позиције странака.“⁷⁵ На тај начин је принцип *судске одговорности за истраживање доказа и утврђивање чињеница*⁷⁶ усклађен са јемствима права на правично суђење.

Као додатни разлог за предложене измене, у образложењу радног текста наводи се потреба усклађивања одредаба ЗКП које се односе на могућност

---

⁷³ Можда би резултат био другачији да су новелописци читали Чеховљево причу о тек ожењеном човеку који је кренуо на медени месец. Антон Павлович Чехов, Срећан човек (прев. М. Бабовић), *Сабрана дела*, Књига трећа, Југославијапублик – Зрински, Београд – Чаковец 1989, 291–295.

⁷⁴ Слободан Бељански, у: Горан П. Илић *et al.*, *Коментар Законика о кривичном поступку*, дванаесто измењено и допуњено издање, према стању прописа од 1. децембра 2024. године, Службени гласник, Београд 2024, 153.

⁷⁵ *Ibid.*, 154.

⁷⁶ Тихомир Васиљевић, *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, треће измењено и допуњено издање, Савремена администрација, Београд 1981, 66.

изјављивања жалбе због погрешно или непотпуно утврђеног чињенично стања и истиче: „(...) Потпуно је несхватљиво како пресуда може да се побија по чињеничном основу, а да суду претходно није дата могућност да утврди све релевантне чињенице неопходне за доношење законите и правилне пресуде.“⁷⁷

Посреди је или зачуђујуће неразумевање појма „чињенично стање“ или једнако необично занемаривање разлике између процесних феномена који се односе на извођење доказа и утврђивање чињеница. Иако ће о аргументацији писаца радног текста бити речи и у наредним редовима овог осврта,⁷⁸ треба истаћи да се жалбени основ у вези са чињеницама (члан 437 тачка 3 ЗКП) односи на чињенично стање које је суд утврдио или пропустио да утврди у пресуди, а не на могућност предлагања или извођења доказа *ex offio*. Из изведених доказа, услед њихове погрешне оцене, суд може да утврди чињенично стање или погрешно или непотпуно, или делом погрешно а делом непотпуно, као што може непотпуно да га утврди због тога што је одбио предлог да се одређени докази изведу. Сасвим је, дакле, схватљиво да се тај основ за побијање пресуде не односи на терет доказивања или доказну иницијативу већ на обавезу и способност суда да из доказног материјала, у чијем прибављању он не мора имати никаквог удела, утврди релевантне чињенице на потпун, јасан и непротивречан начин те да изведе закључак да оптужба јесте или није доказана.

Анализа члана 7 радног текста новеле ЗКП не може бити целовита без одговора на питање о нескладу између крајње сведене новеле и начелне важности разматране проблематике и аргумената који су у одбрану инквизиторске улоге суда и потраге за „материјалном“ истином изложени. Један од одговора садржан је у полазној платформи за учествовање у јавној расправи о Нацрту закона о изменама и допунама ЗКП коју је усвојио Управни одбор Адвокатске коморе Србије у октобру 2024. године.⁷⁹ У том документу је изражен став да би за адвокате било прихватљиво решење да „суд има право да самостално изводи доказе 'само у корист окривљеног' што би знатно допринело равноправности странака, поготово у поступцима где није обавезна одбрана и свакако би резултирало правичнијим суђењима“.⁸⁰ Други, а вероватно и суштински одговор садржан је у Цицероновој изреци *Consuetudo quasi altera natura est*, односно у чињеници да је већина судија и након

---

⁷⁷ Образложење радног текста новеле ЗКП, 51.

⁷⁸ Вид. осврт на члан 153 радног текста новеле ЗКП.

⁷⁹ Одлука Управног одбора Адвокатске коморе Србије, бр. 1008-7/2024 од 19. октобра 2024, наведено према: D. Ignjatović, M. Pavlović, *Život i прикљученија члана 15 Законика о кривичном поступку*.

⁸⁰ *Ibidem*.

ступања на снагу ЗКП из 2011. године наставила, доследно се служећи инквизиционом максимом, да трага за материјалном истином. На тај начин се уместо очувања своје непристрасности, утемељене на сумњи у наводе оптужбе, неретко потврђују као већи верници од овлашћеног тужиоца.

У члану 8 радног текста новеле ЗКП садржане су одређене измене и допуне члана 16 ЗКП којим је уређено питање оцене доказа и утврђивања чињеница. Предложено је пре свега брисање става 1 члана 16 ЗКП који се односи на незаконите доказе (услед тога је у члану 9 радног текста новеле ЗКП прописано уношење новог члана 16а ЗКП којим би се уредила материја незаконитих доказа), а у ставу 3 члана 16 ЗКП додата је друга реченица која гласи:

„Право суда и државних органа који учествују у кривичном поступку да оцењују постојање или непостојање чињеница није везано нити ограничено посебним формалним доказним правилима.“

Одређена измена је извршена у садашњем ставу 5 члана 16 ЗКП јер би, уместо досадашњих речи – *Сумњу у погледу чињеница...*, нова одредба започињала овако:

„Када и након што су прибављени и изведени сви докази, остане сумња у погледу чињеница (...).“

Нису наведени неки посебни разлози за предложене измене и допуне већ је, у вези с начелом *in dubio pro reo*, истакнуто да се оно „(...) примењује када суд и након што су прибављени и изведени сви докази, остане у сумњи у погледу чињеница (...)“.⁸¹ Предложеној законској редакцији може се приговорити да не води рачуна о разлици између прибављених и изведених доказа. У процесној доктрини је неспорно да се чињенично стање које се односи на кривичну ствар утврђује, по правилу, искључиво на основу расправе, док се у стадијуму претходног поступка проналазе и прикупљају докази и чињенице, па се у законским одредбама не говори о утврђивању чињеница и извођењу доказа.⁸² Због тога начело *in dubio pro reo* не треба везивати за прибављене доказе, па чак ни за изведене доказе, а нарочито нема смисла истицати да је реч о *свим* доказима. На тај начин се замагљује суштина тог начела које се примењује приликом *оцене* доказа и *извођења закључака* о постојању чињеница.

---

⁸¹ Образложење радног текста новеле ЗКП, 51.

⁸² Mladen Grubiša, *Činjenično stanje u krivičnom postupku*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb 1980, 32.

У члану 9 радне верзије новеле ЗКП предвиђено је уношење новог члана 16а којим би била уређена материја незаконитих доказа. Садржај ове законске одредбе је следећи:

„Незаконити докази
Члан 16а

Судске одлуке се не могу заснивати на доказима који су непосредно или посредно, сами по себи или према начину прибављања, незаконити, осим у поступку који се води због прибављања таквих доказа.

Незаконити докази су:

- 1) докази који су прибављени кршењем одредбе члана 9. овог законика;
- 2) они који су прибављени повредом одредаба кривичног поступка које су изричито предвиђене овим закоником.

Судске одлуке се не могу заснивати ни на доказима који су проистекли из доказа из ст. 1. и 2. овог члана.“

Оправдање за прописивање новог члана могло би се свести на навођење случајева у којима се доказ сматра незаконитим и на изричито предвиђање да су докази, проистекли из незаконитих доказа, незаконити. Када је реч о првом разлогу, истакнуто је да су „(...) извршене (...) интервенције одредаба, којима се регулишу појединачне доказне радње, док је процесна последица заснивања судске одлуке на незаконитим доказима, апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка и основ за изјављивање жалбе“.⁸³

Уместо формулације садржане у одредби члана 16 став 1 ЗКП у којој незаконитост доказа изводи из супротности са Уставом, ЗКП-ом, другим законом или општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, предложено решење незаконитост доказа доводи у везу најпре са забраном мучења, нечовечног поступања и изнуде (члан 9 ЗКП), а затим са *прибављањем* доказа уз повреду одредаба кривичног поступка које су изричито предвиђене ЗКП. Не би се имало шта приговорити првом случају, нарочито ако се има у виду пракса Европског суда за људска права који сматра да незаконитост појединог доказа не доводи аутоматски до неправичног поступка. То се оцењује у светлу следећих критеријума: права одбране у односу на незаконити доказ, околности под којима је доказ прибављен и питања да ли се осуђујућа пресуда заснива искључиво на незаконитом доказу.⁸⁴ Једини изузетак у том погледу

---

⁸³ Образложење радног текста новеле ЗКП, 51.

⁸⁴ ECHR, Court (Plenary), *Schenk v. Switzerland*, 10862/84, 12 July 1988, §§ 46-48, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57572> (посећено 20. јануара 2025-); Grand Chamber,

представља повреда права из члана 3 ЕКЉП, под условом да исказ неког лица буде прибављен мучењем. Судска одлука не може бити заснована на таквом доказу.⁸⁵ Мучење је дуго повезивано с представницима државних органа, а од пре неколико година се и приватна лица могу појавити у улози мучитеља.⁸⁶

Други случај у којем се може говорити о незаконитости одређеног доказа одређен је другачије него што је то учињено у важећој одредби члана 16 став 1 ЗКП. Ако би одредба члана 9 радног текста новеле ЗКП била усвојена, доказ би био незаконит у случају да је прибављен повредом одредаба кривичног поступка које су изричито предвиђене ЗКП. Међутим, израз „изричито предвиђен“ није прикладан из два разлога. Најпре због тога што *предвиђен* није исто што и *прописан* јер може да значи и прописом обухваћен, али и само планиран, резервисан, најављен, пројектован. Ако се мислило на прописаност, све што закон садржи је изричито, мада норма може бити диспозитивне или директивне и таксативно лимитиране природе. Осим тога, предложена формулација ствара недоумицу у вези са доказом који би био прибављен у супротности са Уставом, другим законом или општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. У појединим одредбама радног текста новеле ЗКП изричито је предвиђено да се судска одлука не може заснивати на одређеним доказима, насталим или прибављеним супротно одредбама ЗКП или *другог закона*.⁸⁷ И уз најбољу намеру радне групе да све такве ситуације унесе у радну верзију новеле ЗКП, чини се да је то у одређеним случајевима била немогућа мисија. Као пример би могао да буде наведен доказ који је, противно правилима о међународној правној помоћи у кривичним стварима,⁸⁸ добијен од замољене државе и с обзиром на то да није реч о повреди ЗКП, не би било сметњи да буде коришћен у кривичном поступку.

Радна група је сматрала да треба изричито прописати доктрину о „плодовима отровног дрвета“, што је учињено у предложеном ставу 3 члана 16а ЗКП. Том одредбом се предвиђа да се судске одлуке не могу заснивати ни на доказима који су проистекли из незаконитих доказа. Када се већ кренуло у

Bykov v. Russia, 4378/02, 10 March 2009, §§ 89, 90, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-91704> (посећено 20. јануара 2025).

⁸⁵ ECHR, Grand Chamber, *Jalloh v. Germany*, 54810/00, 11 July 2006, § 105.

⁸⁶ ECHR, *Ćwik v. Poland*, 31454/10, 5 November 2020, §§ 63, 67, 89 *et passim*. Горан П. Илић, у: Г. П. Илић *et al.*, 357, 358.

⁸⁷ То је случај са чланом 65 радног текста новеле ЗКП у којем је садржан нови члан 139а. Тим чланом би било уређено питање доказивања фотографијом, тонским, односно тонским и оптичким снимком, при чему би у ставу 9 било прописано да се судска одлука не може заснивати на исправама из овог члана, ако су настале или су прибављене супротно одредбама овог законика или *другог закона*.

⁸⁸ Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима, *Службени гласник РС* 20/09.

том правцу, требало је изменити члан 16 став 1 ЗКП, тачније формулацију о *посредно* незаконитим доказима. Наиме, навођењем доказа који је посредно, према начину прибављања, супротан Уставу, ЗКП, другом закону и стандардима људских права у кривичном поступку, законодавац је изричито прихватио став о „плодовима отровног дрвета“.⁸⁹

На крају, важно је и да радни текст новеле ЗКП не садржи никакву измену ни допуну која би отклонила постојећу неусклађеност или бар недоумицу између члана 16 став 1 ЗКП, члана 84 став 1 и члана 438 став 2 тачка 1 ЗКП. Прва ситуација се односи на немогућност заснивања *судских одлука* на незаконитим доказима, друга на немогућност коришћења незаконитих доказа у *кривичном поступку*, а трећа на доказе на којима се не може заснивати *пресуда*. У доктрини је изнето следеће гледиште: „(...) Иако се у Законику користе два израза: 'докази који не могу бити коришћени у поступку' (чл. 84. и 237) и 'докази на којима се не може заснивати пресуда' (члан 438. став 2. тачка 1), ради се о каузалном односу из кога јасно произлази, мада је први појам шири од другог, да се на доказима који у кривичном поступку не могу бити коришћени не може ни заснивати пресуда. У вези с овим треба истаћи да сви докази немају исту процесну вредност за све врсте одлука.“⁹⁰

У **члану 23 радног текста новеле ЗКП** измењене су и допуњене одредбе о правима оштећеног (члан 50 ЗКП). Између осталог, у ставу 1 тачка 15 додато је следеће право оштећеног:

„(...) 15) да буде испитан као сведок без непотребног одлагања, минималан број пута и само уколико је то неопходно за вођење поступка (...)“.

У образложењу се истиче да су измене учињене ради усаглашавања са Директивом 2012/29/EУ о успостављању минималних стандарда о правима, подршци и заштити жртава кривичних дела.⁹¹ У тој директиви, међутим, такве формулације нема. У тачки 20 констатује се да се статус жртве и могућност њеног активног суделовања у кривичном поступку разликују од државе до државе, укључујући и питање да ли се од ње тражи или има обавезу да буде сведок или да захтева право активног деловања у поступку тамо где јој се не признаје својство странке. Државама чланицама се препушта да одреде методе које ће жртви обезбедити права прописана Директивом. Уједно, у тачки 41 се наводи да ће се сматрати да је испуњено право жртве да буде саслушана ако јој буде омогућено да дâ изјаву или објашњења у писаној форми.

⁸⁹ Г. П. Илић, у: Г. П. Илић *et al.*, 361.

⁹⁰ Одлука о притвору, на пример, може се заснивати на извештају полицијске станице, иако се на том извештају као доказу не може заснивати пресуда. С. Бељански, у: Г. П. Илић *et al.*, 168.

⁹¹ Образложење радног текста новеле ЗКП, 52.

У ЗКП је оштећеном признато право учешћа у кривичном поступку, обухватајући право да укаже на чињенице и предлаже доказе, да разматра списе и разгледа предмете, да учествује у извођењу доказа (члан 50 став 1 тач. 2, 4, 9), да као сведок буде испитан пре осталих сведока (члан 396 став 3), да непосредно, уз одобрење председника већа, поставља питања оптуженом, сведоку, вештаку и стручном саветнику (члан 398 став 2 и члан 402 став 2). Из тога произлази да је предложена допуна не само невешто срочена и сувишна него и да је ограничавајућа у односу на постојећа законска решења јер за испитивање оштећеног као сведока поставља неодређен услов да је то „неопходно за вођење поступка“.

Све жртве или сви оштећени не могу се стављати под исту капу. Због тога је у ЗКП издвојено регулисана заштита посебно осетљивог и заштићеног сведока (чл. 102–112 ЗКП). Најзад, потребу поновљеног испитивања може скривити сам оштећени, као што је могу проузроковати накнадно изведени и исказу оштећеног супротни докази, па је предложено нормирано ограничавање на „минимални броја пута“ за све оштећене и све процесне ситуације без разлике непотребно ако не и штетно.

Чланом 65 радног текста новеле ЗКП предвиђено је увођење новог члана 139а чији рубрум би гласио:

„Доказивање фотографијом, тонским, односно тонским и оптичким снимком“

„(...) *Ratio legis* увођења ове доказне радње је све већи кривично процесни значај снимака и фотографија које сачине трећа лица као доказ у кривичном поступку, а који је условљен савременим условима живота и интензивним развојем технике и технологије, као и неуједначена судска пракса у коришћењу и оцени ових доказа у кривичном поступку.“⁹² Тиме је практично преузета одредба члана 145 ЗКП/2006 чији је назив био: „Увид у фотографије, слушање звучних снимака и увид у звучне и видео снимке“. За разлику од *изворника* из 2006. године, у чијем је члану 145 став 1 ЗКП/2006 било предвиђено да је реч о фотографијама, звучним или/и видео записима *спроведених доказних радњи, у препису* садржаном у предложеном члану 139а став 1 ЗКП стоји да је реч о фотографијама или тонским, односно тонским и оптичким снимцима *насталим и прибављеним у складу са ЗКП*. Одредбе предложеног ст. 2 до 7 члана 139а ЗКП у потпуности су или уз незнатне редакцијске измене идентичне с решењима садржаним у ст. 2, 3, 5, 6, 7 и 9 члана 145 ЗКП/2006. Нови су ст. 8 и 9 члана 139а ЗКП, који гласе:

„Исправе из овог члана прибављају се по наредби јавног тужилаштва, односно суда, по службеној дужности или на предлог странака, а у хитним

---

⁹² Образложење радног текста новеле ЗКП, 56.

случајевима јавно тужилаштво, односно суд може усмено наредити њихово прибављање уз обавезу издавања писмене наредбе у року од три дана.

Судска одлука се не може заснивати на исправама из овог члана, ако су настале или су прибављене супротно одредбама овог законика или другог закона.“

У прилог увођења те доказне радње истакнуто је, између осталог, да у кривичном поступку све већи доказни значај имају снимци и фотографије које су сачинила трећа лица. Околност да је практично дословно преузето решење од пре две деценије сведочи о *утиску* који је на чланове радне групе оставила *далековидост* твораца ЗКП/2006. Због тога се предложени члан 139а ЗКП може разумети као својеврсни *homage* нормативном демијургу.

Ако се остави по страни дилема да ли је до мајстора или до ученика, треба указати на одређене недостатке у предложеном члану 139а ЗКП. У ставу 1 је прописано да се фотографије, односно тонски и оптички снимци, прибављени у складу са закоником, могу користити као доказ и да се на њима може заснивати судска одлука. Међутим, у ставу 3 се дозвољава коришћење тих доказа и ако су прибављени супротно одредбама ЗКП, то јест ако нису прибављени у складу са закоником, под условом да се окривљени налази на снимку, фотографији или је његов глас на тонском запису. У ставу 4 се даље наводи да ако се на тавим снимцима налазе само одређени предмети, догађаји или лица која немају својство окривљеног, такви материјали се могу користити као доказ под условом да нису настали извршењем кривичног дела. *Argumentum a contrario* може се закључити да докази из предложеног члана 139а став 3 ЗКП могу бити *не само супротни одредбама ЗКП* него могу бити *прибављени и извршењем кривичног дела*. Све то је супротно одредби из става 9 истог члана, о коме је претходно било речи, да се судска одлука не може заснивати на исправама из овог члана, ако су настале или су прибављене супротно одредбама овог законика или другог закона.

У **члану 83 радног текста новеле ЗКП** садржана је измена тачке 4 става 1 члана 211 ЗКП и додата је тачка 5. То би значило да се тачка 4 мења и прописује да се притвор може одредити против лица за које постоји основана сумња да је учинило кривично дело ако:

„4) постоје посебно тешке околности под којима је учињено кривично дело или тежина последице кривичног дела то оправдава, ако се окривљеном ставља на терет кривично дело за које је прописана казна затвора преко пет година са елементима насиља или кривично дело за које се може изрећи казна затвора од десет година или тежа казна“.

Осим тога, новом тачком 5 става 1 члана 211 ЗКП било би омогућено одређивање притвора ако:

„5) је пресудом првостепеног суда изречена казна затвора од пет година или тежа казна, а начин извршења, околности под којима је дело учињено или тежина последице кривичног дела то оправдава“.

Идеја је да се важећа тачка 4 става 1 члан 211 ЗКП, којом је предвиђена могућност одређивања притвора ако „(...) је за кривично дело које му се ставља на терет прописана казна затвора преко десет година, односно казна затвора преко пет година за кривично дело са елементима насиља или му је пресудом првостепеног суда изречена казна затвора од пет година или тежа казна, а начин извршења или тежина последице кривичног дела су довели до узнемирења јавности које може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка“, раздвоји у два засебна разлога, при чему би се први односио на случај прописане казне, а други на изречену казну. За обе процесне ситуације је заједничко брисање дела реченице о *узнемирењу јавности које може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка*. За ту измену се као *ratio legis* наводи да је „(...) условљена неуједначеном судском праксом и потешкоћама у примени постојећег решења (...)“,⁹³ при чему није разјашњено да ли су недостаци последица погрешне судске примене или је у питању правнотехнички пропуст који је имао за последицу лошу законску редакцију тог разлога за одређивање притвора.

Постоји мишљење да је „(...) одредба садржана у члану 211. став 1. ЗКП, у делу који се односи на узнемирење јавности као разлог за притварање окривљеног (...) веома лоше правно-технички формулисана. Ради се о изразито *каучук норми*, која је у ствари, нека врста 'повампирене' одредбе из времена социјалистичке Југославије, а и тада је тај притворски разлог (иначе, боље дефинисан него садашњи веома сличан притворски основ), често критикован, као изузетно недемократски и подложен веома 'еластичним' тумачењима“.⁹⁴

Ради правилног тумачења појма узнемирења јавности треба се вратити у мрачну прошлост и, уз ризик блиског сусрета с вампирима или оностраним силама, треба подсетити да је чланом 191 став 2 тачка 4 ЗКП/1976⁹⁵ било предвиђено да се притвор може одредити „ако је у питању кривично дело за које се по закону може изрећи казна 10 година затвора или тежа казна, а услед начина извршења, последица или других околности дела, дошло је или би

⁹³ Образложење радног текста новеле ЗКП, 57.

⁹⁴ Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *ЛУз-96/2015*, 20. мај 2021, о утврђивању несагласности члана 363. тачка 5. и члана 366. ЗКП са чланом 32. став 3. и чланом 20. став 1. Устава РС, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=17879> (посећено 20. јануара 2025).

⁹⁵ Закон о кривичном поступку – ЗКП/1976, *Службени лист СФРЈ* 4/77, 14/85, 74/85, 57/89 и 3/90 и *Службени лист СРЈ* 27/92 и 24/94.

могло да дође до таквог узнемирења грађана да је ради несметаног вођења кривичног поступка или безбедности људи, неопходно одређивање притвора⁹⁶. Савезни уставни суд је ту тачку прогласио неуставном⁹⁷ јер је реч о разлозима ванпроцесног карактера који нису у складу са захтевом да притвор може бити искључиво мера нужна за неометано вођење кривичног поступка.

Једну деценију касније Уставни суд се сусрео са сличним питањем, да би решењем одбацио иницијативе за покретање поступка за оцену уставности одредаба члана 142 став 1 тач. 3, 5 и 6 ЗКП/2001.⁹⁸ Истина, у тим одредбама ЗКП/2001 није било речи о узнемирењу јавности, али је изменама из 2004. године у члану 142 став 2 додата нова тачка 5 којом је било предвиђено одређивање притвора ако је „за кривично дело прописана казна затвора преко десет година и ако је то оправдано због начина извршења или других посебно тешких околности кривичног дела“.⁹⁹ Уставни суд је приликом разматрања иницијатива за оцену уставности одређених притворских разлога изнео значајне ставове, о којима ће укратко бити речи.¹⁰⁰

Став Уставног суда је да оспорене одредбе ЗКП/2001 садрже разлоге за одређивање притвора који се могу означити као *разлози превентивне природе*, будући да су одређени као неопходни за вођења кривичног поступка. Њихов заједнички именитељ је *превентивни карактер* којим се жели остварити *сврха одређене специјалне превенције* (нпр. у случају спречавања окривљеног да настави са вршењем кривичних дела), или *ширег превентивног деловања ради заштите јавне сигурности и безбедности грађана*. Другим речима, под неопходност вођења кривичног поступка *не могу се подвести само разлози кривичнопроцесне природе* којима се обезбеђује присуство окривљеног у поступку или отклањају његове могуће опструкције поступка спречавањем доказивања. *Ти разлози могу бити и превентивне природе* јер се њима *штити јавна сигурност* од могућег (на основу посебних околности утврђеног) криминалног деловања *неког лица* (*курзив – аутори осврта*).

У тумачењу *постојања узнемирења јавности* неопходно је утврдити неколико кумулативно испуњених услова. „Поред објективног елемента

⁹⁶ Миодраг Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 653, 654.

⁹⁷ Савезни уставни суд, *IV бр. 112/00*, 7. децембар 2000.

⁹⁸ Законик о кривичном поступку – ЗКП/2001, *Службени лист СРЈ* 70/01 и 68/02 и *Службени гласник РС* 58/04, 85/05, 85/05 – др. закон, 115/05, 49/07, 122/08, 20/09 – др. закон, 72/09 и 76/10. Иницијативом су били оспорени разлози за одређивање притвора ради спречавања предстојеће криминалне активности, као и притворски основи који се заснивају на прописаној или изреченој казни.

⁹⁹ М. Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 654.

¹⁰⁰ Уставни суд, *IУз-1490/2010*, 13. март 2013, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=8592> (посећено 20. јануара 2025).

(висина запрећене или изречене казне), неопходно је утврдити да је услед начина извршења или тежине последице кривичног дела *дошло* до узнемирења јавности. Другим речима, постојање узнемирења јавности се мора утврдити, оно објективно мора наступити. Напоследку, ни само узнемирење јавности није довољно. Да би притвор био одређен, суд мора утврдити да такво узнемирење јавности може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка.¹⁰¹

У чл. 107 и 110 радног текста новеле ЗКП садржане су измене и допуне одредаба важећег ЗКП које се односе на одлагање кривичног гоњења (члан 283 ЗКП), а предвиђено је и увођење новог члана 284а, чији би рубрум гласио „Одбацивање кривичне пријаве из разлога правичности“. Не улазећи у детаљнији осврт на садржај предложених одредаба радног текста новеле ЗКП, треба се задржати на једној ствари која је заједничка за оба случаја примене начела опортунитета. У предложеном члану 283 став 7 ЗКП прописано је:

„Осумњичени у односу на којег је кривична пријава одбачена не може се поново гонити за кривично дело за које је донето решење о одбацивању кривичне пријаве из става 3. овог члана.“

Нешто другачију редакцију садржи предложени члан 284а став 2 ЗКП:

„Када главни јавни тужилац донесе одлуку у смислу става 1. овог члана, лице у односу на које је кривична пријава одбачена не може се поново гонити за кривично дело из става 1. овог члана.“

Сумња у значење предложених решења отклоњена је ставом да је „(...) формално (...) дефинисано начело *ne bis in idem* у погледу кривичне пријаве која (*је*) одбачена према начелу опортунитета у његов(ом)¹⁰² условљеном облику. Важне измене се односе и на увођење новог члана 284а ЗКП, који је посвећен одбацивању кривичне пријаве из разлога правичности и где је такође формално дефинисано начело *ne bis in idem*“.¹⁰³

Имајући у виду горљиво указивање на разлику између начина на који је право на правично суђење уређено у члану 32 став 1 Устава РС и члану 6 став 1 ЕКЉП, зачуђује лаконска сведеност образложења, а нарочито изостанак осврта на уставност решења садржаних у предложеном члану 283 став 7 и члану 284а став 2 ЗКП. Наиме, у члану 34 став 4 Устава РС зајемчено је да нико не може бити гоњен ни кажњен за кривично дело за које је правоснажном пресудом ослобођен или осуђен или за које је оптужба

¹⁰¹ М. Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 655.

¹⁰² Курзив у заградама је „допринос“ аутора овог осврта јер су се писци образложења, руковођени стваралачким жаром и свешћу да пишу у суштини *нови* кривичнопроцесни кодекс, опустили па су превидели нека правописна правила. *Lapsus calami*, рекао би неко.

¹⁰³ Образложење радног текста новеле ЗКП, 58.

правноснажно одбијена или поступак правноснажно обустављен, нити судска одлука може бити измењена на штету окривљеног у поступку по ванредном правном леку. Осим тога, у радном тексту новеле ЗКП нису предвиђене измена и допуна члана 4 став 1 ЗКП којим је, на трагу уставног решења, предвиђено да нико не може бити гоњен за кривично дело за које је одлуком суда правноснажно ослобођен или осуђен или за које је оптужба правноснажно одбијена или је поступак правноснажно обустављен. Новелописци су остали немушти у вези с разлозима због којих су под окриље начела *ne bis in idem*, осим судске одлуке, подвели решење јавног тужиоца о одбацивању кривичне пријаве. Није на одмет рећи коју у вези с тим питањем.

За проширење начела *ne bis in idem* „заслужан“ је наш највиши редовни суд који је ишао трагом Европског суда за људска права. Став Врховног суда је да решење о одбацивању кривичне пријаве у складу с чланом 283 став 3 ЗКП има значај пресуђене ствари.¹⁰⁴ Јавни тужилац у тој фази је орган поступка и саставни је део казненог правосуђа, тако да се ова одлука мора сматрати пресуђеном ствари.¹⁰⁵

„Екстензивно тумачење се, пре свега, ослања на одредбе чл. 16. и 18. Устава и непосредну примену других извора права, укључујући, као помоћно средство за тумачење одредаба о људским правима, и праксу међународних институција задужених за надзирање њиховог спровођења. У овом случају извор би била одлука Европског суда правде, заснована на ставу да се до правноснажно окончаног поступка долази не само одлуком суда него и другог органа власти који према националном праву чини саставни део казненог правосуђа, па тако и одлуком јавног тужиоца да одустане од кривичног гоњења када осумњичени испуни одређене обавезе (...).“¹⁰⁶ Ова пресуда је утицала на Европски суд за људска права који је у предмету *Mihalache protiv Румуније*¹⁰⁷ у први план истакао члан 4 став 2 Протокола бр. 7 уз ЕКЉП и упутио на његово шире значење. „Услови који су углавном повезивани са понављањем кривичног поступка, уз флексибилнији приступ значењу појмова употребљених у ЕК и домаћем закону, према схватању ЕСЉП односе се и на право јавног тужиоца да поново отвори случај који је претходно сам окончао.

---

¹⁰⁴ Врховни касациони суд, *Кзз. бр. 46/17*, 6. фебруар 2017.

¹⁰⁵ Врховни касациони суд, *Кзз. бр. 740/20*, 2. новембар 2020; *Кзз. бр. 248/21*, 24. март 2021. Тај став је прихваћен и на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда (*Сентенца утврђена на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда*, 1. март 2021).

¹⁰⁶ CJEU, *Hüseyin Gözütok (C-187/01) and Klaus Brügge (C-385/01)*, Joined cases C-187/01 and C-385/01, 11 February 2003, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-187/01> (посећено 20. јануара 2025). С. Бељански, у: Г. П. Илић *et al.*, 105.

¹⁰⁷ ECHR, Grand Chamber, *Mihalache v. Romania*, 54012/10, 8 July 2019, §§ 97, 98, 101, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-194523> (посећено 20. јануара 2025).

Ако ти услови нису испуњени, уз тумачења дата у предмету, не би било препрека да се начело *ne bis in idem* примени и на одлуке којима јавни тужилац, у оквиру своје надлежности, окончава поступак.¹⁰⁸

2.2. Радни текст новеле посебног дела ЗКП

Значајне новине садржане су у чл. 119 и 120 радног текста новеле ЗКП. Најпре је предвиђена измена члана 295 ЗКП тако да гласи:

„Истрага се покреће против одређеног лица за које постоји основана сумња да је учинило кривично дело за које се гони по службеној дужности.

У истрази се прикупљају докази и подаци потребни за доношење одлуке о подизању оптужнице, о обустави истраге, као и докази за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било отежано.“

Замишљено је да се измени и члан 296 ЗКП и у основи би то била промена врсте одлуке о покретању истраге – наредба би била замењена решењем, што би отворило могућност изјављивања жалбе.

Ratio legis планираних измена и допуна тих чланова ЗКП произилази, према схватању чланова Радне групе, из неопходности да се отклони неуставност чл. 295 и 296 ЗКП. Наиме, с обзиром на то да „(...) је уставно право грађанина да суд одлучи о основаности сумње која је била разлог за покретање поступка (члан 32. Устава РС), неуставна је важећа одредба ЗКП којом се истрага покреће наредбом када постоје основи сумње да је лице учинило кривично дело, против које одлуке јавног тужиоца није допуштена жалба. Осим тога, доношењем одлуке о покретању истраге отпочиње кривични поступак сходно члану 7. ЗКП, те он не може пратити најнижи степен сумње, с обзиром на ограничења слободе права¹⁰⁹ која наступају за окривљеног. Елиминисана је и могућност да се истрага води против непознатог учиниоца, јер се кривични поступак мора водити против идентификованог и познатог учиниоца ради остваривања правичног поступка и функције одбране од самог почетка поступка. (...).“¹¹⁰

Реч је, бар према мишљењу новелописаца, о неуставности. Тај став указује на површност или неупућеност у материју о којој се расправља. О

---

¹⁰⁸ С. Бељански, у: Г. П. Илић *et al.*, 105, 106.

¹⁰⁹ Ово је једна од правописних грешака које се налазе у Образложењу радног текста новеле ЗКП. Осим интервенције на коју је указано у фусноти 102, аутори осврта нису на другим местима преузимали на себе лекторски посао. И тако остаде *tel quel* аргументација радног текста новеле ЗКП.

¹¹⁰ Образложење радног текста новеле ЗКП, 58.

неуставности одређене законске одредбе не може се судити на основу „уметничког дојма“ чланова радне групе нити издвојеног мишљења појединог судије Уставног суда. Зачуђујућа је сличност аргумената изнетих у образложењу чл. 295 и 296 радног текста новеле ЗКП и става из издвојеног мишљења да „(...) јавни тужилац у току истраге самостално расправља и одлучује о постојању/непостојању сумње која је била разлог за покретање поступка иако Устав у члану 32. став. 1, утврђује да 'свако има право да независтан, непристрасан и законом већ установљен суд, (...) одлучи (...) о основаности сумње која је била разлог за покретање поступка'. (...) Ради се очигледно о неуставној одредби, чија се неуставност практично не може 'исправити' одлучивањем Уставног суда, (...) што у конкретном случају значи да Уставни суд не може да пропише могућност улагања жалбе суду против одлуке о спровођењу истраге (...)“.¹¹¹

Чуђење прераста у забринутост пред чињеницом да чланови Радне групе нису упознати (тешко је прихватити супротно гледиште јер би то указивало на прикривену намеру) са ставом Уставног суда који је изражен приликом одбацивања иницијативе за оцену уставности члана 296 ЗКП. Реч је о решењу које је донето скоро годину дана *пре* одлуке уз коју је дато издвојено сагласно мишљење. Због тога је неопходно утврдити градиво, са варљивом надом и уверењем да *repetitio est mater studiorum*.

У иницијативама којима је оспорена уставност члана 296 ЗКП истакнуто је да чланом 32 став 1 Устава РС предвиђена судска контрола правилности одлуке о покретању кривичног поступка, односно правно средство против акта о покретању поступка, док законодавац то није учинио. Ту тврдњу Уставни суд је анализирао у светлу односа члана 32 став 1 Устава РС и члана 6 став 1 ЕКЉП и закључио да се „(...) поставља (...) питање да ли уставна одредба наведена права гарантује у ширем обиму у односу на Конвенцију, а с тим у вези и значење појма 'оптужба' у уставној одредби.“¹¹²

Анализом члана 27 став 2 и члана 33 став 1 Устава РС изведен је закључак да се појам оптужбе користи у смислу „кривичног дела за које се неко терети“. На основу тога је Уставни суд изнео гледиште да се *уставни појам оптужбе* разликује од материјалног схватања оптужбе које заступа Европски суд за људска права, али и од формалног појма који је прихваћен у ЗКП. „(...) С обзиром на наведену употребу појма оптужбе у уставним одредбама, поставља се и питање да ли је смисао одредбе члана 32. став 1. да се успостави право на судску контролу формалног акта о покретању поступка, како то тврде иницијатори, или пак она има другачије, општије значење. Ово посебно

---

¹¹¹ Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *IVз-96/2015*, 20. мај 2021.

¹¹² Уставни суд, *IVз-96/2015*, 2. јул 2020.

имајући у виду да се према одредби члана 18. став 3. Устава, одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење (члан 18.), те да Европски суд за људска права у примени члана 6. Конвенције не захтева судску контролу акта којим јавно тужилаштво покреће истрагу.¹¹³

Став Уставног суда је „(...) да ни уставотворац у одредби члана 32. став 1. Устава није имао у виду акт којим се у процесном смислу формално покреће кривични поступак и да *смисао наведене уставне одредбе није у томе да се право на правично суђење, са свим гаранцијама које оно обухвата (да суд правично, у разумном року, јавно расправи и одлучи), обезбеди и судском контролом формалног акта о покретању поступка.* (...) смисао одредбе члана 32. став 1. Устава управо (је) у томе да се свакоме гарантује да независан, непристрасан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, (не)постојању кривичног дела и (не)постојању његове кривичне одговорности за то дело. Уставни суд подсећа да је и у својој досадашњој пракси, у предметима по уставним жалбама, доследно изражавао становиште да се *актом о спровођењу истраге 'не одлучује о основаности сумње која је била разлог за покретање кривичног поступка, односно не одлучује се о постојању кривичног дела и кривичне одговорности лица према коме се истрага спроводи'.* (...) Сагласно свему наведеном, Уставни суд налази да изнетим разлозима оспоравања *није поткрепљена тврдња иницијатора о несагласности члана 296. Законика са одредбом члана 32. став 1. Устава (курзив – аутори осврта), због непостојања судске одлуке поводом наредбе о спровођењу истраге*“.¹¹⁴

Толико о схватању чланова радне групе о уставности појединих одредаба ЗКП. Иако је непознавање проблематике уставности основни недостатак чл. 295 и 296 радног текста новеле ЗКП, треба указати на још један проблем који ће настати ако предложене измене и допуне буду усвојене.

У предложеном члану 296 став 2 радног текста новеле ЗКП, уз појмовне измене (решење уместо наредбе и преткривични уместо предистражног поступка), остала би у основи неизмењена одредба која покретање истраге везује за тренутак пре или непосредно после прве доказне радње коју је предузео јавни тужилац или полиција у *преткривичном* поступку, а најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној

---

¹¹³ *Ibidem.*

¹¹⁴ *Ibidem.*

радњи коју је полиција предузела. Када је реч о важећем решењу садржаном у члану 296 став 2 ЗКП, у доктрини је изнето схватање да је могућност доношења наредбе „(...) не само пре, већ и непосредно након прве самостално предузете доказне радње или радње предузете од стране полиције, предвиђена ... за изузетне случајеве нарочите хитности. То су оне ситуације код којих би инсистирање на претходном састављању наредбе представљало непотребан формализам, који би могао довести до губитка појединих доказа. (...) доношење наредбе пре предузимања доказне радње представљаће редовно поступање јавног тужиоца. *Ово је посебно значајно у ситуацијама у којима јавни тужилац поверава одређену доказну радњу полицији или захтева спровођење одређене посебне доказне радње од судије за претходни поступак*“.¹¹⁵ С обзиром на то да јавни тужилац предузимање појединих доказних радњи може поверити полицији, а и да полиција одређене доказне радње које не трпе одлагање може предузети и самостално у предистражном поступку, „(...) јавни тужилац (*ће*) у оваквим случајевима наредбу о спровођењу истраге донети најкасније у року од 30 дана од дана када је обавештен о првој доказној радњи коју је предузела полиција“.¹¹⁶

Та процесна ситуација би била готово неостварљива у случају усвајања предложеног чл. 295 и 296 ЗКП. *Ratio legis* важећег решења садржаног у чл. 295 и 296 ЗКП проистиче из идеје да „(...) истрага мора у потпуности да обухвати активности на прикупљању доказа – односно тзв. доказне радње (...). Иако у формалном смислу започиње доношењем наредбе јавног тужиоца, у суштинском смислу истрага отпочиње предузимањем прве доказне радње од стране јавног тужиоца или полиције“.¹¹⁷ Замисао је да истрага обухвати што већи део предистражног поступка, а тај циљ је веома тешко постићи применом предложеног чл. 295 и 296 ЗКП, и то пре свега због вишег степена сумње који би био потребан за покретање истраге, али и немогућности вођења истраге против непознатог учиниоца.

Док је у позитивном законском решењу материјални услов за доношење одлуке о покретању истраге ограничен на основе сумње, радни текст новеле ЗКП подиже летвицу до основане сумње, иако задржава могућност доношења решења о покретању истраге пре предузимања прве доказне радње, непосредно после прве доказне радње или најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној радњи коју је полиција предузела. Доношење решења о покретању истраге пре предузимања прве доказне радње било би практично немогуће, та би могућност била сведена на изузетак у случају да се одлучи да истрага буде покренута непосредно после

---

¹¹⁵ М. Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 871, 872.

¹¹⁶ *Ibid.*, 872.

¹¹⁷ *Ibid.*, 871.

прве доказне радње, а колико-толико би се могла остварити у року од 30 дана од дана пријема обавештења о предузимању прве доказне радње.

Када је реч о радном тексту новеле ЗКП којим се предвиђа брисање могућности покретања истраге против непознатог учиниоца, осим потешкоћа које ће произаћи из неопходности постојања основане сумње, треба навести и околност да је јавни тужилац у великој мери зависан од поступања полиције, а то у појединим случајевима може довести до ометања процесне активности. Довољно је поменути актуелни случај нестале девојчице из Ћуприје. Против окривљених је подигнута оптужница, али још није утврђен идентитет службених лица полиције која су, у својству осумњиченог, саслушавала брата једног од окривљених и том приликом нанела му телесне повреде услед којих је преминуо. Иначе, вештачењем је утврђена смрт осумњиченог услед мучења. Прва доказна радња је предузета у априлу 2024. године и од тада није донето решење о покретању истраге нити је јавност обавештена да има помака у откривању осумњичених.¹¹⁸

У члану 123 радног текста новеле ЗКП садржана је измена члана 300 ЗКП којим се уређује питање присуства доказим радњама у истрази. Због обимности самог члана и измена које би се односиле на већину одредаба члана 300 ЗКП, неће бити наведен радни текст новелираног члана 300 ЗКП. Могли би чак да изостану и разлози којима се оправдавају предложене измене јер је то у суштини *déjà vu* поступање новелописаца. Биће ипак указано на неке од изнетих аргумената, али треба истаћи да је уставност одредаба чија је измена планирана била неуспешно оспорена пред Уставним судом.

У прилог предложених измена наведено је: „(...) Иако је јавни тужилац дужан да обавести браниоца о доказним радњама, у важећем члану 300. ЗКП наводе се само доказне радње испитивања сведока, вештака и увиђај. Ограничењем права на присуство браниоца и окривљеног саслушању саокривљеног, *одбрани се ускраћује* право на конфронтацију са саокривљеним, а самим тим и *право на једнакости оружја у кривичном поступку*. (...) Изменама овог члана *доприноси се остваривању права на правично суђење окривљеног* у овој фази поступка, а што је *усаглашено са праксом Европског суда за људска права и остварењу гаранција из члана 6. став 3. (д) ЕКЉП*. Посебно значајну новину представља предложена измена члана 300. ЗКП која се односи на брисање става 2. овог члана. Брисањем наведене одредбе, која је имала далекосежне последице за положај

---

¹¹⁸ Brat osumnjičenog za ubistvo male Danke umro nasilnom, a ne prirodnom smrću, <https://radar.nova.rs/drustvo/brat-osumnjicenog-za-ubistvo-male-danke-umro-nasilnom-a-ne-prirodnom-smrcu/> (посећено 20. јануара 2025).

окривљеног у кривичном поступку, обезбеђују се права окривљеног у складу са законом, Уставом и ЕКЉП“ (курзив – аутори осврта).¹¹⁹

И у овом случају чланови радне групе ослањали су се на издвојено мишљење¹²⁰ у којем је став 1 члана 300 ЗКП критикован због тога што „(...) Није исто ни у једном формалном поступку, а камоли у кривичном поступку – ’упутити позив’ и ’позвати’ и ово заиста ни не треба, бар за сада, ни посебно образлагати..., те је сасвим јасно да се на овај начин потенцијално повређује Уставом гарантовано право на одбрану у кривичном поступку“. Кључни недостатак члана 300 став 2 ЗКП јесте то што је „(...) исказ дат јавном тужиоцу, дакле, субјекту у функцији кривичног гоњења/оптужбе, а који је својом слободном оценом ’искључио одбрану’, касније тј. у даљем току поступка може да буде доказ, без обзира што се пресуда не може заснивати само на таквом исказу. У пракси, увек има и других доказа, то чак може да буде и извод из КЕ и слично, па је оваква ’рестрикција’, суштински бесмислена, а супротна је и иначе, у ЗКП-у прихваћеној доказној концепцији о ’плодовима отровног дрвета““. Решење садржано у члану 300 став 4 ЗКП „(...) је потенцијално спорно јер је странка окривљени, а не његов бранилац, исто као што уставно право на одбрану изворно има окривљени, а бранилац му у том само помаже, па је уставноправно ’сумњиво’ што се позивањем браниоца (чак по правилу), ’конвалидира’ непозивање осумњиченог““. Одредба члана 300 став 6 ЗКП омогућава „(...) да се сваки исказ овако испитаног сведока у истрази, а без могућности да таквом испитивању присуствује одбрана, може касније као изузетак од начела непосредности, користити на главном претресу, па је оваква могућност очигледно потенцијално, али и тешко кршење Уставом гарантованог права на одбрану у кривичном поступку““. Сличан приговор је упућен члану 300 став 7 ЗКП.

Чини се чак да је непотребно истицати да су ставови Уставног суда супротни наведеним гледиштима. Међутим, истрајавање чланова Радне групе на умишљеној неуставности налаже да се наведу разлози због којих је одбачена иницијатива за покретање поступка за оцену уставности члана 300 ст. 1, 2, 4, 6 и 7 ЗКП.¹²¹

„(...) Уставни суд је, као прво, констатовао да се одредбом става 1. установљава правило да јавни тужилац упућује позив осумњиченом и његовом браниоцу да присуствују испитивању сведока и вештака (док оштећеног само обавештава о времену и месту испитивања), тако да ова одредба ни у ком случају не може бити несагласна са Уставом и потврђеним

---

¹¹⁹ Образложење радног текста новеле ЗКП, 59.

¹²⁰ Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *IVз-96/2015*, 20. мај 2021.

¹²¹ Уставни суд, *IVз-96/2015*, 2. јул 2020.

међународним уговором. Друго, тачно је да је оспореном одредбом става 2. члана 300. Законика допуштен изузетак од претходно установљеног правила, али само у поступцима за кривична дела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности и то само у случају да јавни тужилац оцени да присуство осумњиченог и његовог браниоца може утицати на сведока који се испитује. Код оцене да ли се предвиђеним изузетком повређује уставно право осумњиченог треба имати у виду, са једне стране, да се овај изузетак односи само на фазу истраге, а не и на извођење доказа на главном претресу и, са друге стране, да је самом оспореном одредбом изричито прописано да се судска одлука не може заснивати искључиво или у одлучујућој мери на исказу сведока који је испитан без позивања осумњиченог и његовог браниоца, из чега следи да је ограничена употреба записника о исказу сведока (у смислу члана 406. Законика) када је осумњиченом било онемогућено да учествује у спровођењу ове доказне радње током истраге. Треће, у односу на оспорену одредбу става 4. члана 300. Законика, којом је предвиђено да ће, ако осумњичени има браниоца, јавни тужилац, по правилу, позивати само браниоца, Уставни суд налази да то што се позив за присуство извођењу доказних радњи, по правилу, упућује само браниоцу осумњиченог, не доводи у питање остваривање уставних права осумњиченог, јер не само да је сврха браниоца у кривичном поступку да окривљеном пружи адекватну стручну одбрану, већ позив упућен браниоцу не спречава осумњиченог који није лишен слободе да и лично присуствује извођењу доказне радње. Четврто, везано за оспорену одредбу става 6. члана 300. Законика, Уставни суд указује да је уредна достава позива претпоставка за извођење доказне радње, те се у случају да позив није достављен у складу са одредбама Законика доказна радња може извести само по претходном одобрењу суда. Коначно, полазећи од претходно реченог о обавези уредне доставе позива, са уставноправног становишта не може бити спорна оспорена одредба става 7. члана 300. Законика, према којој се доказна радња може предузети ако лице коме је упућен позив није присутно њеном извођењу, будући да је ова одреба предвиђена у интересу ефикасности кривичног поступка и спречавања процесне опструкције. На основу свега изложеног, *Уставни суд је оценио да изнетим разлозима нису потврђени наводи иницијатора о несагласности оспорених одредаба са Уставом и Конвенцијом*“ (курзив – аутори осврта).

У члану 124 радног текста новеле ЗКП садржане су измене и допуне члана 302 ЗКП, односно одредбе којом се уређује предузимање доказних радњи у корист одбране. Новина је у томе што би окривљени и бранилац, у случају да јавни тужилац одбије или не одлучи у року од три дана о предлогу за предузимање доказне радње, били овлашћени да судији за претходни поступак предложе да предузме доказну радњу. „(...) На овај начин,

окривљеном се пружају веће гаранције да ће се извести докази који су у корист одбране, јача се његов положај и тако успоставља фактички 'нарушена' равнотежа положаја странака у фази у којој је јавни тужилац орган поступак, а тиме се омогућава и остваривање функције одбране.¹²² У доктрини има мишљења да би било логично да судија за претходни поступак има право да сам спроведе доказну радњу чије предузимање је безуспешно наложио, а било је и схватања о увођењу тзв. доказног рочишта са сврхом обезбеђења доказа за које постоји опасност да се на главном претресу не би могли извести, али и ради предузимања доказних радњи које јавни тужилац није предузео упркос налогу судије за претходни поступак.¹²³ Да ли би онда настао паралелизам тужилачке и судске истраге и има ли потребе да се редакција члана 22 став 2 ЗКП измени и предвиди да надлежност судије за претходни поступак обухвата, осим одлучивања, и предузимање доказних радњи? На ова питања треба дати одговор.

Одредбом **члана 135 радног текста новеле ЗКП** изражена је намера да се члан 314 ЗКП измени. Новела би се пре свега односила на један обавезан елеменат споразума о признању кривичног дела – на одлуку о казни или другој кривичној санкцији (члан 314 став 1 тачка 3 ЗКП). Осим тога, био би измењен и један факултативни елеменат споразума (члан 314 став 2 тачка 3 ЗКП) на следећи начин:

„3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која може бити одузета по посебном закону“.

Занимљиво је да у образложењу има само неколико речи о измени обавезног елемента споразума о признању кривичног дела, то јест „(...) да се на тај начин отклања неуједначено поступање у пракси и дилеме око тога да ли (*је*) јавни тужилац овлашћен да преговара око изрицања јединствене казне и око начина извршења казне затвора“.¹²⁴ Ни помена о члану 314 став 2 тачка 3 радног текста новеле ЗКП, иако је реч о одредби, и важећој и нешто другачије формулисаној у радном тексту новеле, коју *треба брисати*. С обзиром на то да су новелописци у редакцији поменули да се имовина проистекла из кривичног дела може одузети по посебном закону, било би логично да су прочитали одредбе на које упућују. Очигледно је да то или нису урадили или су их погрешно тумачили. У сваком случају, није им позната пракса Европског суда за људска права ни Врховног суда о том питању, као ни ставови теорије о томе.

---

¹²² Образложење радног текста новеле ЗКП, 60.

¹²³ С. Бељански, у: Г. П. Илић *et al.*, 892.

¹²⁴ Образложење радног текста новеле ЗКП, 61.

С обзиром да је чланом 38 став 1 ЗОИПКД¹²⁵ предвиђено да јавни тужилац подноси захтев за трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела у року од шест месеци од дана достављања правноснажне пресуде којом је утврђено да је учињено кривично дело, „(...) може се поставити питање да ли овај споразум о признању кривичног дела може да садржи и елемент који се односи на имовину проистеклу из кривичног дела. Није спорно да ово питање, иако некривично по свом карактеру, може да има велики значај за закључење споразума о главној ствари између јавног тужиоца и оптуженог. Међутим, став судске праксе¹²⁶ јесте да независно од тога да ли је одрицање од права на жалбу странака и браниоца саставни део прихваћеног споразума о признању кривичног дела и донете пресуде, рок од шест месеци за подношење захтева јавног тужиоца за трајно одузимање имовине из члана 38. став 1. ЗОИПКД, рачуна се од дана достављања јавном тужиоцу пресуде која је постала правноснажна истеком рока за изјављивање жалбе прописаног у смислу члана 319. став 3. ЗКП“.¹²⁷

Европски суд за људска права је изнео став о том питању у предмету *Улемек против Србије*.¹²⁸ Постојећа законска формулација¹²⁹ показује да је систем усмерен против имовине, а не против особе. То је видљиво из чињенице да може да буде наложено одузимање чак и имовине која припада трећој особи, ако таква имовина потиче од кривичног дела. Постоји и могућност одузимања имовине преминуле особе која никада није била оптужена или осуђена за било које кривично дело, ако сумња да таква имовина потиче од кривичног дела произлази из чињеница утврђених у кривичном поступку против треће стране. У случају одузимања имовине проистекле из кривичног дела, за разлику од случаја новчаних казни из кривичног законодавства, степен кривице учиниоца је небитан за утврђивање обима одузете имовине. Добра страна решења у српском законодавству јесте то што одлука о одузимању имовине проистекле из кривичног дела не може да буде условљена затвором због неплаћања, што је важан елемент новчаних казни у кривичном праву. С обзиром на то да српски судови могу да одлуче да доделе

---

¹²⁵ Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела – ЗОИПКД, *Службени гласник РС* 32/13, 94/16 и 35/19.

¹²⁶ Врховни касациони суд, *Кзз. Ок. бр. 32/20*, 20. јануар 2021.

¹²⁷ М. Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 918.

¹²⁸ ECHR, *Ulemek v. Serbia*, 41680/13, 2 February 2021, §§ 53-57, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-208855> (посећено 20. јануара 2025). Претходно је Уставни суд је решењем *Уж-4945/2010* од 26. новембра 2012. одбацио уставну жалбу г. Улемека.

¹²⁹ Реч је о одредби изворног Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, *Службени гласник РС* 97/08. С обзиром на то да је важеће решење идентично пређашњем, аргументи се односе и на позитивноправни законски текст.

део или целокупну одузету имовину у корист жртава, ако су грађански захтеви утврђени правноснажним судским одлукама, то је упоредивије с повраћајем имовине стечене неоправданим обogaћењем према грађанском закону него с новчаном казном коју одликује кривични карактер. Поврх свега, *одлуку о трајном одузимању имовине* донело је посебно веће кривичног суда у *посебном поступку одузимања и после правноснажне осуде* подносиоца представке.

Када је реч о споразумима јавног тужиоца и окривљеног, треба се осврнути на **члан 138 радног текста новеле ЗКП** којим су предвиђене одређене измене споразума о сведочењу окривљеног (члан 320 ЗКП). У образложењу је поменуто једино да се значајнија измена у члану 320 став 5 ЗКП „(...) односи (...) на увођење могућности тонског, односно тонског и оптичког снимања исказа окривљеног као сведока о релевантним чињеницама о којима има сазнања, а о чему се сачињава записник“.¹³⁰ Треба истаћи да је у доктрини примећено: „Иако се овај споразум може користити само у поступцима који се воде против учинилаца кривичних дела тачно одређених у члану 162. став 1. тачка 1, значајна новина је да јавни тужилац може закључити споразум не само с лицем коме се на терет ставља неко од наведених кривичних дела већ и с лицем које је окривљено за било које друго кривично дело.“¹³¹ С обзиром на пораст броја кривичних дела за која су прописане казне затвора у максималном или доживотном трајању, може се поставити питање оправданости коришћења споразума о сведочењу окривљеног и у другим, а не само кривичним делима организованог криминала или ратних злочина. Новелописци се тим проблемом нису бавили.

Значајно је поменути **члан 150 радног текста новеле ЗКП** јер је њиме предвиђено брисање свих одредаба (чл. 345 до 351 ЗКП) које се односе на припремно рочиште. Осим напомене да је предложено брисање релевантних одредаба којима се уређује припремно рочиште,¹³² није наведен ниједан разлог који би оправдавао такав став новелописаца. Због тога одговоре треба потражити на другом месту, а то су пре свега наводи из иницијативе за покретање поступка за оцену уставности члан 350 став 1 и члана 395 став 4 тачка 1 ЗКП. „Уставност одредбе члана 350. став 1. (и члана 395. став 4. тачка 1) Законика један од иницијатора оспорава у односу на одредбу члана 33. став 2. Устава, наводећи да је право окривљеног да се брани на начин за који сматра да је за њега најповољнији, укључујући и право на ћутање, и да наведене одредбе то право ограничавају, а спречавају и утврђивање истине којој кривични поступак мора да тежи. Даље наводи да разлози процесне економије

---

¹³⁰ Образложење радног текста новеле ЗКП, 61.

¹³¹ М. Мајић, у: Г. П. Илић *et al.*, 930, 931.

¹³² Образложење радног текста новеле ЗКП, 61.

не смеју ограничавати право окривљеног на одбрану, као и да је нелогично забранити изношење нових доказа на првостепеном главном претресу, кад се могу износити у жалби против пресуде без обзира да ли су странци раније били познати.“¹³³

У поменутом издвојеном мишљењу истакнуто је да „(...) увођење припремног рочишта (које је обавезно за тежа кривична дела), чији је основни *ratio legis* да ограничи страначку доказну иницијативу, односно уопште, лимитира могућност предлагања и извођења нових доказа (...)“.¹³⁴ Када је реч о члану 350 став 1 и члану 395 став 4 тачка 1 ЗКП изнето је следеће схватање: „(...) Супротно Уставом гарантованом праву окривљеног да се брани на било који начин који сматра адекватним, па чак и да се фактички ни 'не брани', те да се понаша потпуно пасивно у кривичном поступку, законодавац правилима о обавезном предлагању доказа за које је одбрана знала на припремном рочишту, окривљеног приморава на 'доказну сарадњу' са судом у кривичном поступку (...).“

Став Уставног суда је потпуно различит од изнетих схватања јер је одбачена иницијатива за покретање поступка за оцену уставности члана 350 став 1 и члана 395 став 4 тачка 1 ЗКП. „Полазећи од навода иницијативе којима се оспорава уставност одредбе члана 350. став 1. Законика, Уставни суд је констатовао да они не представљају уставноправно аргументоване разлоге оспоравања наведене одредаба¹³⁵ Законика, што је основна претпоставка за поступање Суда, већ само паушалне тврдње о повреди права на одбрану. Поводом позивања иницијатора на право окривљеног на ћутање, Уставни суд указује да је то право окривљеног који се саслушава, односно лично изјашњава, чија је суштина у томе да заштити окривљеног од принудног исказа и од самооптуживања, те да није ни у каквој вези са садржином оспорене одредбе.“¹³⁶ И наводе иницијативе којима се оспорава уставност одредбе члана 395 став 4 тачка 1 ЗКП Уставни суд је оценио као паушалне тврдње о повреди права на одбрану (наравно, то није поколебало чланове Радне групе да у члану 163 радног текста новеле ЗКП предложе брисање члана 395 став 4 тачка 1 ЗКП).

Одредбом **члана 153 радног текста новеле ЗКП** предвиђена је измена рубрума и садржаја члана 356 ЗКП. Назив члана би гласио: „Предлагање и прибављање нових доказа“. У поређењу са чланом 356 став 3 ЗКП, којим се прописује да председник већа може и без предлога странака и оштећеног

---

¹³³ Уставни суд, *IVз-96/2015*, 2. јул 2020.

¹³⁴ Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *IVз-96/2015*, 20. мај 2021.

¹³⁵ Уместо „наведене одредаба“ треба да стоји: наведене *одредбе*.

¹³⁶ Уставни суд, *IVз-96/2015*, 2. јул 2020.

наредити прибављање нових доказа за главни претрес (члан 15 став 4 ЗКП), о чему ће пре почетка главног претреса обавестити странке, у предложеном члану 356 став 3 ЗКП предвиђено је:

„Председник већа може и без предлога странака наредити прибављање нових доказа за главни претрес у складу са чланом 15. став 4. овог законика.“

У образложењу је наведено да је реч о најважнијим изменама „(...) које представљају усаглашавање са изменама из члана 15. став 4. ЗКП, у смислу измена члана 356. ЗКП који се односи на предлагање и прибављање нових доказа. Овим чланом се предвиђа да странке и оштећени могу и после заказивања главног претреса предложити да се на главни претрес позову нови сведоци или вештаци или прибаве други нови докази. У свом образложеном предлогу странке морају означити које би се чињенице имале доказати и којим од предложених доказа. Осим тога, председник већа може и без предлога странака наредити прибављање нових доказа за главни претрес у складу са чланом 15. став 4. овог законика, о чему обавештава странке пре почетка главног претреса.“¹³⁷

Упоређивањем редакција важећег члана 356 став 3 ЗКП и предложеног члана 356 став 3 ЗКП не може се уочити нека велика разлика, осим што се у новелираној одредби не помиње обавеза председника већа да обавести странке о доказима чије прибављање је наредио. То је учињено у ставу 4 члана 356 радног текста новеле ЗКП којим је предвиђено да ће странке пре почетка главног претреса бити обавештене о одлуци којом се наређује прибављање нових доказа.

Смисао предложене новеле треба тражити у члану 15 став 4 ЗКП, односно у образложењу измена члана 15 став 4 радног текста новеле ЗКП.¹³⁸ „(...) Предложеним изменама је поново уведено начело истине у наш кривични поступак, али на један прилично лимитиран начин (...)“ и „(...) исправљене су (...) контрадикторности сада важећег става 4. у односу на став 3. члана 15. ЗКП. Као још један разлог предложене измене потребно је навести и усклађивање са одредбама ЗКП, које се односе на могућност изјављивања жалбе због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања. Потпуно је несхватљиво како пресуда може да се побија по чињеничном основу, а да суду претходно није дата могућност да утврди све релевантне чињенице неопходне за доношење законите и правилне пресуде“.¹³⁹ И у издвојеном

---

¹³⁷ Образложење радног текста новеле ЗКП, 61.

¹³⁸ У предложеном члану 15 став 4 ЗКП предвиђена је надлежност суда да изведе доказе којима се утврђују чињенице у поступку, док важећи члан 15 став 4 ЗКП, осим *ex officio* судске доказне активности, прописује и могућност да суд може дати налог странци да предложи допунске доказе. Вид. осврт начлан 7 радног текста новеле ЗКП.

¹³⁹ Образложење радног текста новеле ЗКП, 51.

мишљењу наведено је да се „Може (...) претпоставити да ће у пракси кривични суд ипак тежити да се колико је могуће, па можда и мимо стриктних законских правила, 'приближи' истини или чак покуша да утврди истину у кривичном поступку, јер се као и раније, и у одредбама важећег Законика о кривичном поступку омогућава подношење жалбе и због *погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања*, а шта је друго – погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање, него неистина, односно *неистинито утврђено чињенично стање*. (...) суд свакако може, иако *изузетно*, сам одредити извођење одређених доказа, ако је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио, али је питање зашто би суд то чинио ако није формално дужан да истинито и потпуно утврђују¹⁴⁰ чињенице које су од важности за доношење законите одлуке (...)“.¹⁴¹

У стручној јавности је указано на проблематичност ових аргумената. „(...) Наводи о 'поновном увођењу (лимитираног) начела истине у кривични поступак' су посебно интересантни. Аутори нацрта то објашњавају тиме да се 'начело истине уводи на један прилично лимитиран начин, тако да се не одступа од основног правила да тужилац доказује оптужбу и сноси ризик недоказивања', што у самом старту изгледа амбициозно и вероватно скопчано са великим бројем изазова. Повратак начела материјалне истине је терет под којим правило да тужилац доказује оптужбу тешко може опстати, а да се не трансформише у правило да 'и тужилац доказује оптужбу'“.¹⁴²

„На питање како пресуда може да се побија по чињеничном основу, а да суду претходно није дата могућност да утврди све релевантне чињенице неопходне за доношење законите пресуде може се покушати са давањем одговора који би гласио: Странке у поступку предлажу доказе за одређене чињеничне тврдње, а сваки доказни предлог суд може прихватити или одбити. Уколико неки релевантан доказ или докази нису изведени (јер је суд одбио да их изведе) могло би доћи до тога да имамо непотпуно утврђено чињенично стање. Уколико би суд, пак, извео све предложене релевантне доказе па из њих извео погрешне закључке постојаће погрешно утврђено чињенично стање.“¹⁴³

Другим речима, погрешно утврђено чињенично стање постоји када првостепени суд изведе *погрешан закључак* о постојању или непостојању неке одлучне чињенице (што је последица погрешне оцене доказа приликом позитивног или негативног утврђивања одлучне чињенице, односно некористићења свих доказних средстава или нерасполагања довољним бројем

---

¹⁴⁰ *Lapsus calami.*

¹⁴¹ Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *IVз-96/2015*, 20. мај 2021.

¹⁴² D. Ignjatović, M. Pavlović, *Život i прикљученија члана 15 Законика о кривичном поступку.*

¹⁴³ *Ibidem.*

доказа), док се о непотпуно утврђеном чињеничном стању може говорити ако првостепени суд *пропусти да утврди* постојање неке *одлучне чињенице* (до чега може доћи услед превида суда или правне заблуде која је имала за последицу примену погрешног закона, односно погрешно тумачење законске одредбе коју је требало применити).¹⁴⁴ Постоји битна разлика у методи за оцену недостатака у чињеничном стању¹⁴⁵ јер се *погрешно чињенично стање* утврђује по *субјективном* критеријуму – *оценом доказног материјала*, док се *непотпуно утврђено чињенично стање* оцењује помоћу *објективног* критеријума – *тумачењем правне норме*.

У претходном излагању је указано на обавезу суда да одређене доказе употпуни, учини јаснијим или покуша да у њима отклони противречности, да одреди начин извођења доказа, наложи странци или сам одреди да се изведу одређени докази ако оцени да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио.¹⁴⁶ Свестрано расправљена кривична ствар је услов *sine qua non* утврђивања правилног и потпуног чињеничног стања у кривичном поступку, а на суду је да оцени у којем тренутку се за одређену кривичну ствар може рећи да је свестрано расправљена. Уосталом, у члану 155 став 1 радног текста новеле ЗКП предложена је измена члана 367 став 2 тачка 4 ЗКП којим би се предвиђало да се председник већа на главном претресу стара „(...) о свестраном претресању предмета, о томе да поступак тече без одуговлачења и отклањању свега што успорава кривични поступак а не доприноси *разјашњењу ствари*“ (курзив – аутори осврта). И управо пропусти суда у вези са свестраним расправљањем предмета и разјашњењем кривичне ствари представљају основ за побијање пресуде због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

У **члану 173 став 1 радног текста новеле ЗКП** наведено је да се тачка 1 став 1 члана 438 ЗКП брише. На тај начин би „(...) Досадашња апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка, која се тичала трајних сметњи за кривично гоњење (амнестија, застарелост, помиловање итд.), (...)“ била поново „(...) сврстана међу повреде кривичног закона, као што је то и раније, било деценијама“.¹⁴⁷ Осим позивања на деценијску процесну традицију, члан 438 став 1 тачка 1 ЗКП оспораван је аргументом да се одредбама процесног закона не може мењати кривични закон.¹⁴⁸ Критикована је и формулација те повреде процесног законика јер упућује на закључак „(...) да би увек постојала

¹⁴⁴ Г. П. Илић, у: Г. П. Илић *et al.*, 1209.

¹⁴⁵ М. Грубиша, *Ћинјенично стање у кривичном поступку*, 130.

¹⁴⁶ С. Бељански, у: Г. П. Илић *et al.*, 153, 154.

¹⁴⁷ Образложење радног текста новеле ЗКП, 62.

¹⁴⁸ Momčilo Grubač, Tihomir Vasiljević, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, trinaesto izdanje – prema Zakoniku iz 2011, PROJURIS, Beograd 2014, 775.

апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка, чим постоји застарелост итд., што је бесмислица. То је разлог за доношење одбијајуће пресуде а не апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка“.¹⁴⁹

Заједничка одлика околности наведених у члану 438 став 1 тачка 1 ЗКП јесте процесно дејство које имају на ток кривичног поступка, а то се огледа у искључењу могућности кривичног гоњења. Због тога се оне називају правним или процесним сметњама. Садржина застарелости, амнестије и помиловања несумњиво је материјалноправне природе, док се правноснажно пресуђена ствар одликује процесноправном садржином. Услед истоветног *процесног дејства*, то јест *трајног искључења могућности кривичног гоњења*, сврстане су у ред апсолутно битних повреда одредаба кривичног поступка.¹⁵⁰

У ставу о немогућности измене кривичног закона одредбама процесног законодавства не води се рачуна о редоследу испитивања правних и чињеничних грешака у жалбеном поступку. „Испитивање првостепене пресуде отпочиње разматрањем да ли су и на који начин примењени кривичнопроцесни прописи. Ако другостепени суд установи да нема битних повреда кривичног поступка, приступа (под условом да је уложена жалба по том основу) испитивању правилности или потпуности чињеничног стања. Његова провера мора имати предност у односу на повреде кривичног закона, пошто се питање правилне примене кривичноправне норме може поставити само ако је чињенично стање исправно утврђено, односно ако га, услед недостатка жалбе по том основу, другостепени суд мора сматрати таквим. Ако жалба по овом основу буде оцењена као неоснована или ако жалилац није ни побијао пресуду због тога, прелази се на испитивање повреда кривичног закона, а затим на испитивање законитости и правилности кривичне санкције и других одлука које се могу побијати жалбом.“¹⁵¹ У вези са указивањем на недостатак формулације члана 438 став 1 тачка 1 ЗКП истакнуто је схватање „(...) да би правилна формулација требало да гласи: апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка постоји ако је повређен закон по питању да ли је наступила застарелост кривичног гоњења (...)“.¹⁵² О недостајућој *повреди закона* је дакле реч. Том схватању *недостаје* доследност у тумачењу процесних повреда, јер би се иста примедба могла упутити повреди из члана 438 став 1 тачка 2 ЗКП. Наиме, као што је питање застарелости уређено

---

¹⁴⁹ Снежана Бркић, Татјана Бугарски, *Кривично процесно право II*, друго измењено издање, Правни факултет Универзитета у Новом Саду – Центар за издавачку делатност, Нови Сад 2024, 178.

¹⁵⁰ Г. П. Илић, у: Г. П. Илић *et al.*, 1171.

¹⁵¹ *Ibid.*, 1209.

¹⁵² С. Бркић, Т. Бугарски, 178.

одредбама КЗ, стварна надлежност суда регулисана је Законом о уређењу судова.¹⁵³

Одредбом става 4 члана 173 радног текста новеле ЗКП предложена је измена тачке 1 став 2 члана 438 ЗКП:

„1) суд приликом припремања главног претреса или у току главног претреса или приликом доношења пресуде није применио или је неправилно применио неку одредбу овог законика, а што је утицало или могло утицати на правилност и законитост пресуде“.

Ако се радни текст новеле ЗКП упореди с позитивном законском одредбом, запажа се да је *припремање главног претреса и доношење пресуде* обухваћено новелом, док је уместо *одлучног утицаја на доношење законите и правилне пресуде* (члан 438 став 2 тачка 3 ЗКП) враћена некадашња законска формулација о *утицају или могућности утицаја на правилност и законитост пресуде*. Предложено проширење процесних ситуација може да се оцени као исправно, при чему треба поменути случајеве из праксе о постојању релативно битне процесне повреде и *након доношења првостепене одлуке*.¹⁵⁴ С друге стране, спорно је опредељење новелописаца за повраћај старог законског решења о утицају или могућности утицаја релативно битне процесне повреде на пресуду.

Одредба члана 181 став 1 радног текста новеле ЗКП садржи новину која се односи на додавање новог става 2 у члану 449 ЗКП. Она гласи:

„Претрес пред другостепеним судом одржаће се и ако је потребно да се отклоне битне повреде одредаба кривичног поступака, а предмет се не може вратити првостепеном суду због забране из члана 455. став 2. овог законика.“

Питање је има ли потребе за овом допуном јер је услед ограничења на само једно укидање првостепене пресуде у истом предмету (члан 455 став 2 ЗКП) једино могуће решење да повреда процесног законика буде отклоњена на претресу. Да је реч о процесној повреди у односу на коју је допуштено преиначење првостепене пресуде, жалбени суд би на седници већа, *уместо укидања*, применио члан 459 став 1 ЗКП и преиначио првостепену пресуду. Међутим, у члану 185 став 1 радног текста новеле ЗКП предложено је да се из члана 459 став 1 ЗКП бришу апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка (тач. 1, 7, 9 и 10 став 1 члан 438 ЗКП) због којих је суд другог степена био овлашћен да према стању ствари преиначи првостепену пресуду. То је учињено у намери да се „(...) предложеним изменама, отклањају (...)“

¹⁵³ Закон о уређењу судова, *Службени гласник РС* 10/23.

¹⁵⁴ Виши суд у Београду, *Кж2. бр. 1460/20*, 11. јануар 2021.

идентификоване слабости постојећих решења у судској пракси“.¹⁵⁵ Може се расправљати о томе да ли ће то на овај начин бити постигнуто јер радни текст новеле отвара могућност да свака апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка постане искључиво основ за прво укидање првостепене пресуде.

И код жалбе на решење постоји идеја да се по угледу на првостепену пресуду ограничи број укидања и враћања на поновно одлучивање. Због тога је у **члану 190 став 2 радног текста новеле ЗКП** предвиђено да се у члан 467 ЗКП дода став 5 који гласи:

„Другостепени суд ће сам одлучити ако је поводом исте одлуке првостепено решење већ два пута укидано и враћено на поновно одлучивање.“

Новелописци су ишли трагом важећег законског решења у вези са жалбом против првостепене пресуде. Има, међутим, и другачијих примера, као што је **члан 183 радног текста новеле ЗКП**, који садржи измене у вези с границама испитивања првостепене пресуде. Новом одредбом би било прописано:

„Другостепени суд испитује пресуду у делу који се побија жалбом, у оквиру основа побијања који су истакнути у жалби, али мора увек по службеној дужности испитати (...).“

Приметно је да изостављен *правац* побијања о којем говори важећи члан 451 став 1 ЗКП. Иако би било логично да се на исти начин поступи и приликом уређења граница испитивања решења, то није био случај, тако да суд испитује решење у оквиру основа, дела и правца побијања истакнутим у жалби (члан 467 став 1 ЗКП).

Став новелописаца је да у области ванредних правних лекова треба извршити својеврсни *restitutio in integrum*. То подразумева враћање захтева за заштиту законитости у искључиву надлежност јавног тужиоца, а једнакост оружја би била постигнута тиме што би одбрана добила право за подношење захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде. Као оправдање за ову интервенцију наведено је да се „(...) Ради (...) о ванредном правном леку који је деценијама код нас постојао, а пре 2001. године, под називом – захтев за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде. Овај ванредни правни лек (...) је нека врста еквивалента захтеву за заштиту законитости који је ексклузивно јавнотужилачко правно средство. (...) Нови ванредни правни лек и његово разграничавање од захтева за заштиту законитости је од великог значаја како за боље остваривање функције одбране у кривичном поступку, тако и за уједначавање судске праксе, с обзиром да о њему одлуку доноси

---

¹⁵⁵ Образложење радног текста новеле ЗКП, 62.

највиши суд у Републици Србији.¹⁵⁶ Пре разматрања радног текста новеле ЗКП која се односи на тај правни лек, треба се осврнути на једну одредбу која се односи на захтев за заштиту законитости.

Досадашња анализа радног текста новела ЗКП указује, између осталог, на традиционализам чланова Радне групе који се неретко испољава као месијанска потреба за васкрсавањем процесних установа из претходних закона о кривичном поступку. Управо такав пример садржан је у **члану 201 радног текста новеле ЗКП**, којим се предвиђа допуна постојећег законског уређења захтева за заштиту законитости одредбом члана 493а која гласи:

„Пресуда којом се укида одлука
493а

Ако се приликом решавања о захтеву за заштиту законитости који је поднет у корист окривљеног појави знатна сумња у погледу истинитости одлучних чињеница утврђених у одлуци против које је захтев подигнут, па због тога није могуће одлучити о захтеву за заштиту законитости, суд ће пресудом којом решава о захтеву за заштиту законитости укинути ту одлуку и наредити да се одржи нови главни претрес пред истим или другим стварно надлежним првостепеним судом.“

У теорији постоји схватање да је то нека врста понављања поступка (иако се такав назив не користи) без нових доказа да би се стари докази подвргли новој оцени.¹⁵⁷ „Установа представља двострук изузетак: испитивање чињеничног стања се покреће по службеној дужности (док је у поступку редовних правних лекова само по жалби), а понављање врши ради поновног испитивања истог чињеничног материјала, што је иначе, код понављања поступка потпуно искључено. Ова основна мисао није схваћена приликом измена закона извршених у 1985. години па је прописано да ће се одредба применити само ако знатна сумња у погледу одлучних чињеница смета да се одлучи о захтеву за заштиту законитости, чиме је потпуно изврнут смисао установе, тачније она је изгубила сваки смисао.“

Изворна редакција одредбе унета је у ЗКП/1953,¹⁵⁸ а потом је преузета у ЗКП/1976, и представљала је „(...) израз правичности, крајни сигурносни вентил против судских заблуда што се тиче истинитости утврђених чињеница на којима почивају судске одлуке, па је суд који одлучује о 333 био овлаштен

---

¹⁵⁶ *Ibid.*, 63.

¹⁵⁷ Тихомир Васиљевић, Момчило Грубач, *Коментар Законика о кривичном поступку*, седмо измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд, 2002, 805.

¹⁵⁸ Законик о кривичном поступку – ЗКП/1953, *Службени лист ФНРЈ* 40/53, 43/53, 5/60 и 30/62 и *Службени гласник СФРЈ* 12/65, 23/67, 50/67 – пречишћен текст, 54/70 и 6/73.

– при одлучивању о захтјеву и потпуно неовисно о захтјеву, односно о повреди закона на којој се он темељи – укинути правомоћну пресуду (одлуку) и вратити предмет на поновно суђење (одлучивање), ако посумња у *истинитост* одлучних чињеница утврђених у њој. (...) Међутим, према Новели/85, тај изванредни институт мијења, у ствари, потпуно своју физиономију и карактер: преображава се у средство за исхођење другачијег чињеничног стања које би одговарало потребама исправљања повријеђеног закона, односно потребама одлучивања о сâмом захтјеву.¹⁵⁹

Новелом/85 постојећој редакцији је додата реченица „*на због тога није могуће одлучити о захтеву за заштиту законитости*“. Услед тога је измењен смисао новелиране одредбе која је добила следеће значење: „(...) ако суд при одлучивању о захтјеву посумња да је нека одлучна чињеница погрешно утврђена и да се *због тога не може одлучити о захтјеву*, он ће укинути правомоћну одлуку... итд. (...) теоријски је неодрживо што се суду, који одлучује о повреди закона, даје овлашћење да, у вези с потребом одлучивања о самом захтјеву, укида побијану пресуду због погрешно (*неистинито*) утврђених чињеница“.¹⁶⁰

То су само неки од проблема у вези с предложеним чланом 493а ЗКП. Основано се може поставити питање да ли су они били размотрени приликом доношења одлуке да та процесна установа буде враћена у наш кривични поступак или је и у овом случају „традиција“ (*социјалистичка*, да не буде забуне) однела превагу. На тај начин би Врховни суд, осим надлежности да одлучује о жалби изјављеној против другостепене пресуде (члан 188 радног текста новеле ЗКП), добио овлашћење да се *ex offio* бави чињеницама када одлучује о ванредном правном леку који је поднет због правних грешака.

У **члану 202 радног текста новеле ЗКП** садржана су три члана (чл. 494а, 494б и 494в) којима би, у пододељку под називом „Захтев за испитивање законитости правноснажне пресуде“, био уређен тај ванредни правни лек. Осим указивања на то да је у питању решење које је постојало деценијама, наведено је да „(...) Нови ванредни правни лек и његово разграничавање од захтева за заштиту законитости (...)“ има велики значај „(...) како за *боље остваривање функције одбране у кривичном поступку*, тако и за *уједначавање судске праксе*, с обзиром да о њему одлуку доноси највиши суд у Републици Србији“ (*курзив* – аутори осврта).¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Mladen Grubiša, *Krivični postupak Postupak o pravnim lijekovima*, Informator, Zagreb 1987, 413, 414.

¹⁶⁰ *Ibid.*, 414.

¹⁶¹ Образложење радног текста новеле ЗКП, 63.

С обзиром на то да је као *ratio legis* поменуто боље остваривање функције одбране, необично је да новелописци нису имали у виду њима тако драгу традицију (истина, *постсоцијалистичку*), тачније једно решење из ЗКП/2001: „(...) За разлику од члана 71. став 4. ЗКП/2001 који је, за случај да је окривљеном изречена казна затвора од четрдесет година, предвиђао постављање браниоца по службеној дужности и за поступак по ванредним правним лековима, у чл. 74. и 76. нема такве одредбе.“¹⁶² Ово је била прилика да се бар за неке од набројаних случајева обавезне одбране предвиди да важе и у поступку по захтеву за испитивање законитости правноснажне пресуде.

Задржана су углавном постојећа решења у вези са условима, разлозима и роковима за подношење захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде, што је последица настојања да се, отварањем врата одбрани да користи тај ванредни правни лек, он не преобрази (имајући на уму могући број поднетих захтева) у редовни правни лек.¹⁶³ Као и у случају захтева за заштиту законитости, и за овај ванредни правни лек је предвиђена сходна примена члана 493а радног текста новеле ЗКП. Увођење захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде праћено је натегнутим образложењем о уједначавању судске праксе. Наиме, сада Врховни суд одлучује о „јединственом“ захтеву за заштиту законитости, док би у будућности био надлежан за два ванредна правна лека која се подnose са циљем побијања правних грешака у правноснажним одлукама. Питање је, дакле, шта је новелописац хтео да каже.

---

¹⁶² Г. П. Илић, у: Г. П. Илић *et al.*, 1315.

¹⁶³ М. Grubiša, *Krivični postupak Postupak o pravnim lijekovima*, 404.

Завршне напомене

Претходна анализа радног текста новела КЗ и ЗКП могла би да послужи као разлог за изостављање завршних напомена јер није тешко извести закључак о вредности реформског захвата у области материјалног и процесног кривичног законодавства. У прилог томе може се навести да су „новелски близанци“ патили од истих болести, тачније од непримерено кратког рока за јавну расправу и истовременог (као што и доличи близанцима) расправљања о оба радна текста на четири округла стола. Било је ипак одређених разлика између две новеле, па неће бити на одмет да се укратко укаже на њих.

Радни текст новеле КЗ се, већ у формалном смислу, показао као споран јер су председник и два члана Радне групе јавно саопштили да, осим на неколико првих састанака, више нису позивани, а самим тим нису ни учествовали у изради радног текста новеле КЗ. Стручна јавност је била узнемирана и изменама и допунама КЗ које су преко ноћи послате и усвојене без расправе у Скупштини Републике Србије. Последица је била обустава рада српске адвокатуре, при чему је Управни одбор АКВ указао на проблематичност предстојећих новела КЗ и ЗКП.

У образложењу радног текста новеле КЗ истакнуто је да се измене и допуне предузимају ради усклађивања казнене политике са савременим друштвеним потребама и међународним обавезама. На примерима нужне одбране и условног отпуста може се видети како су то замислили чланови *reliquiae reliquiarum* Радне групе. Један животни догађај и изјава министра полиције поводом тога били су довољни да се упркос јединственом ставу доктрине и судске праксе напад одреди и као *непосредно предстојећи*, а све то увије у обланду неопходности усклађивања с међународним стандардима и потребе да се на европском простору прошири институт нужне одбране. Чак је као оправдање и за проширење забране условног отпуста наведено усклађивање са међународним стандардима. У суштини је реч о кретању започетом 2016. године, настављеном 2019. и максимално убрзаном радним текстом из 2024. године, које се одвија у правцу заостравања репресије, пре свега према учиниоцима кривичних дела против полне слободе, али и против живота и тела. То је у новели КЗ попримило такве размере да казна доживотног затвора постаје заједнички именитељ за већину кривичних дела из тих група, што значи да та дела не би потпадала под установу застарелости. С друге стране, у стручној јавности није са одобравањем примљена идеја о укидању кривичног дела изнуђивање исказа (члан 136 КЗ) нити су аргументи из образложења радног текста новеле КЗ да постоји подударност са

кривичним делом злостављање и мучење (члан 137 КЗ), услед чега долази до неуједначене судске праксе, деловали превише уверљиво.

Радна група за израду радног текста новеле ЗКП била је „постојана кано клисурине“, осим измене која је пре представљања њиховог уратка у јавности извршена у односу на представнике адвокатуре. Питање је у којој мери су приновљени чланови могли да утичу на подвижнички опослени задатак јер је радни текст новеле ЗКП садржао 218 чланова, а било је премало времена за неку озбиљнију расправу о усвојеним решењима. Кључни аргументи који су навођени у прилог одредаба садржаних у радном тексту новеле ЗКП сводили су се на домаћу правну традицију, неуставност одредаба важећег ЗКП и несагласност са одредбама ЕКЉП и праксом Европског суда за људска права. Већ је летимичан осврт на радни текст новеле ЗКП довољан да се запази површност изложених тврдњи о неуставности позитивних процесних решења. Детаљније разматрање потврђује да позивање на неуставност као *ratio legis* представља произвољно тумачење чланова Радне групе или ослањање на једно издвојено сагласно мишљење које је остало усамљено у указивању на неуставност одредаба ЗКП. Није спорно то што чланови Радне групе имају другачије схватање појединих одредаба кривичног процесног кодекса од Уставног суда, али је недопустиво да приликом указивања на неуставност одређених решења не истакну да је то њихово тумачење одредаба Устава РС или бар гледиште садржано у издвојеном мишљењу једног од дванаест судија Уставног суда који су одлучивали о тим питањима.

Да се новелописци не сналазе најбоље у области међународних стандарда људских права, потврђује тумачење права на правично суђење. Уместо анализе изворних текстова на енглеском и француском језику, они се држе погрешног званичног превода ЕКЉП на српски језик, а при томе не познају став Уставног суда о значењу члана 32 став 1 Устава РС и члана 6 став 1 ЕКЉП, већ се ослањају искључиво на поменуто издвојено мишљење. Приметно је да чланови Радне групе не наводе ни неке од значајних предмета у којима се Европски суд за људска права изјашњавао о решењима садржаним у српском праву, па не изненађује то што су поједине одредбе из радног текста новеле ЗКП у супротности са стразбуршким стандардима. Поврх тога, у радном тексту новеле ЗКП није указано на праксу Европског суда за људска права нити Врховног суда, иако је реч о основу за предлагање одређених решења која се не могу непосредно извести из Устава РС. Члановима Радне групе ни познавање домаће правне традиције није јача страна јер се, у настојању да у кривични поступак врате неке установе из претходних законских текстова о кривичном поступку, опредељују за решења која су критикована у процесној теорији, а у пракси су стварала проблеме у тумачењу и примени.

Заоштравање казнене репресије које води ка свођењу кривичног права на положај малог од палубе – то је у најкраћем опис радног текста новеле КЗ. С друге стране, велики број одредаба заоденутих под плашт уставности и традиције с намером да се појединачни ставови представе као општеприхваћени, карактеристика је радног текста новеле ЗКП. *Nihil novi sub sole*.

Литература

- Бељански, Слободан. 9–10/2006. Кривични поступак између права и политике Поводом новог Законика о кривичном поступку, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 78, Нови Сад.
- Бељански, Слободан, Горан П. Илић, Миодраг Мајић. 2023. Предговор, *Законик о кривичном поступку*, четрнаесто измењено издање, према стању прописа од 10. маја 2023. године, Службени гласник, Београд.
- Бркић, Снежана, ТатјанаБугарски. 2024. *Кривично процесно право II*, друго измењено издање, Правни факултет Универзитета у Новом Саду – Центар за издавачку делатност, Нови Сад.
- Васиљевић, Тихомир. 1981. *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, треће измењено и допуњено издање, Савремена администрација, Београд.
- Васиљевић, Тихомир, Момчило Грубач. 2002. *Коментар Законика о кривичном поступку*, седмо измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд.
- Вуковић, Игор. 2021. *Кривично право Општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду – Центар за издаваштво, Београд.
- Грубач, Момчило. 5/2006. Критика „новог“ Законика о кривичном поступку, *Гласник Адвокатске коморе Војводине* 78, Нови Сад.
- Grubač, Momčilo, Tihomir Vasiljević. 2014. *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, trinaesto izdanje – prema Zakoniku iz 2011, PROJURIS, Beograd.
- Grubiša, Mladen. 1980. *Činjenično stanje u krivičnom postupku*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb.
- Grubiša, Mladen. 1987. *Krivični postupak Postupak o pravnim lijekovima*, Informator, Zagreb.
- Ignjatović, Dušan, Mihailo Pavlović. 2024. Život i priključenija člana 15 Zakonika o krivičnom postupku, 23. novembar 2024, <https://mihailolawblog.wordpress.com/2024/11/23/zivot-i-prikljucenija-clana-15-zakonika-o-krivicnom-postupku/> (посећено 20. јануара 2025)
- Илић, Горан П. *et al.* 2024. *Коментар Законика о кривичном поступку*, Дванаесто измењено и допуњено издање, Према стању прописа од 1. децембра 2024. године, Службени гласник, Београд.
- Карић, Тијана *et al.* 2021. *Анализа утицаја примене Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица у периоду од 2006. до 2020. године*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у сарадњи са: Организацијом за европску безбедност и сарадњу Мисија ОЕБС-а у Републици Србији, Београд, https://www.iksi.ac.rs/pdf/analiza_iksi_osce_2021.pdf (посећено 20. јануара 2025).

- Коларић, Драгана. 2024. Казнена политика и реформа кривичног материјалног законодавства Републике Србије, *Казнена политика и адекватност реакције на криминалитет*, ур. В. Турађанин, Д. Чворовић, LVIII редовно годишње саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Intermex, Златибор, септембар.
- Стојановић, Зоран. 2020. *Коментар Кривичног законика*, Десето допуњено издање, према стању Кривичног законика од 1. децембра 2019. године и према стању законодавства од 21. маја 2019. године, Службени гласник, Београд.
- Стојановић, Зоран. 2021. *Анализа ефективности кривичноправног система – Оцена потребе измена и допуна Кривичног законика Србије*, Београд, 26. јул (Министарство правде је ову анализу доставило Цепрису уз допис број: 7-00-284/2024-05 од 28. октобра 2024).
- Чехов, Антон Павлович. 1989. *Срећан човек* (прев. М. Бабовић), *Сабрана дела*, Књига трећа, Југославијапублик – Зрински, Београд – Чаковец.

Правни извори

- Устав Републике Србије, *Службени гласник РС* 98/06, 115/21 и 16/22.
- Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода са додатним протоколима, са изменама и допунама, *Службени лист СЦГ – Међународни уговори* 9/03, 5/05 и 7/05 – исправка и *Службени гласник РС – Међународни уговори* 12/10 и 10/15.
- The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_eng (посећено 20. јануара 2025).
- Convention de sauvegarde des droits de l’homme et des libertés fondamentales, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_FRA (посећено 20. јануара 2025).
- Закон о адвокатури, *Службени гласник РС* 31/11 и 24/12 – Одлука УС.
- Закон о извршењу и обезбеђењу, *Службени гласник РС* 106/15, 106/16 – Аутентично тумачење, 113/17 – Аутентично тумачење, 54/19, 9/20 – Аутентично тумачење и 10/23 – др. закон.
- Закон о јавном бележничтву, *Службени гласник РС* 31/11, 85/12, 19/13, 55/14 – др. закон, 93/14 – др. закон, 121/14, 6/15, 106/15 и 94/24.
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима, *Службени гласник РС* 20/09.
- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, *Службени гласник РС* 97/08.

- Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, *Службени гласник РС* 32/13, 94/16 и 35/19.
- Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, *Службени гласник РС* 32/13.
- Закон о уређењу судова, *Службени гласник РС* 10/23.
- Законик о кривичном поступку, *Службени лист ФНРЈ* 40/53, 43/53, 5/60 и 30/62 и *Службени гласник СФРЈ* 12/65, 23/67, 50/67 – пречишћен текст, 54/70 и 6/73.
- Закон о кривичном поступку, *Службени лист СФРЈ* 4/77, 14/85, 74/85, 57/89 и 3/90 и *Службени лист СРЈ* 27/92 и 24/94.
- Законик о кривичном поступку, *Службени лист СРЈ* 70/01 и 68/02 и *Службени гласник РС* 58/04, 85/05, 85/05 – др. закон, 115/05, 49/07, 122/08, 20/09 – др. закон, 72/09 и 76/10.
- Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС* 46/06.
- Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС* 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 – Одлука УС и 62/21 – Одлука УС.
- Кривични законик, *Службени гласник РС* 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16, 35/19 и 94/24.
- Кодекс медицинске етике Лекарске коморе Србије, *Службени гласник РС* 104/16.
- Кодекс професионалне етике адвоката, *Службени гласник РС* 27/12 и 159/20 – Одлука УС.

Судска пракса

- Врховни касациони суд, *Кзз. бр. 46/17*, 6. фебруар 2017.
- Врховни касациони суд, *Кзз. бр. 740/20*, 2. новембра 2020.
- Врховни касациони суд, *Кзз. Ок. бр. 32/20*, 20. јануар 2021.
- Врховни касациони суд, *Кзз. бр. 248/21*, 24. март 2021.
- Сентенца утврђена на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда*, 1. март 2021.
- Виши суд у Београду, *Кж2. бр. 1460/20*, 11. јануар 2021.
- Савезни уставни суд, *IУ бр. 112/00*, 7. децембар 2000.
- Уставни суд, *Уж-4945/2010*, 26. новембар 2012.
- Уставни суд, *IУз-1490/2010*, 13. март 2013, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=8592> (посећено 20. јануара 2025).

- Уставни суд, *IУз-96/2015*, 2. јул 2020, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=16460> (посећено 20. јануара 2025).
- Сагласно издвојено мишљење судије др Милана Шкулића на Одлуку Уставног суда, *IУз-96/2015*, 20. мај 2021. године, о утврђивању несагласности члана 363. тачка 5. и члана 366. ЗКП са чланом 32. став 3. и чланом 20. став 1. Устава РС, <https://ustavni.sud.rs/sudska-praksa/baza-sudske-prakse/pregled-dokumenta?PredmetId=17879> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Court (Plenary), *Ireland v. United Kingdom*, 5310/71, 18 January 1978, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57506> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Court (Plenary), *Schenk v. Switzerland*, 10862/84, 12 July 1988, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57572> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Grand Chamber, *Selmouni v. France*, 25803/94, 28. July 1999, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58287> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Grand Chamber, *Jalloh v. Germany*, 54810/00, 11. July 2006, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76307> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Grand Chamber, *Bykov v. Russia*, 4378/02, 10 March 2009, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91704> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Grand Chamber, *Vinter and Others v. the United Kingdom*, 66069/09, 130/10 and 3896/10, 9. July 2013, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122664> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, Grand Chamber, *Mihalache v. Romania*, 54012/10, 8 July 2019, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-194523> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, *Habimi and Others v. Serbia*, 19072/08, 3 June 2014, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-144353> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, *Ćwik v. Poland*, 31454/10, 5 November 2020, <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-205536> (посећено 20. јануара 2025).
- ECHR, *Ulemek v. Serbia*, 41680/13, 2 February 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208855> (посећено 20. јануара 2025).
- CJEU, *Hüseyin Güzütok (C-187/01) and Klaus Brügge (C-385/01)*, Joined cases C-187/01 and C-385/01, 11 February 2003, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-187/01> (посећено 20. јануара 2025).

Остали материјали

Advokatska komora Vojvodine obustavila rad na jedan dan – signal vlasti da nešto nije u redu u ovom društvu, <https://nlinfo.rs/vesti/advokatska-komora->

vojvodine-obustavila-rad-na-jedan-dan-signal-vlasti-da-nesto-nije-u-red-u-ovom-drustvu/ (посећено 20. јануара 2025).

Advokatske komore Beograda i Šarca obustavile rad zbog izmena Krivičnog zakonika, <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-advokati-obustava-rada-krivicni-zakonik/33223694.html> (посећено 20. јануара 2025).

Brat osumnjičenog za ubistvo male Danke umro nasilnom, a ne prirodnom smrću, <https://radar.nova.rs/drustvo/brat-osumnjicenog-za-ubistvo-male-danke-umro-nasilnom-a-ne-prirodnom-smrcu/> (посећено 20. јануара 2025).

„Милутинов закон“ мења границе нужне одбране, <https://www.politika.rs/scc/clanak/519058/milutinov-zakon-menja-granice-nuzne-odbrane> (посећено 20. јануара 2025).

Obustava rada advokata: AKS protestuje zbog izmena Krivičnog zakonika bez učešća advokature, <https://www.euronews.rs/srbija/drustvo/149074/obustava-rada-advokata-aks-protestuje-zbog-izmena-krivicnog-zakonika-bez-ucesca-advokature/vest> (посећено 20. јануара 2025).

OTKRIVAMO Vlast uhvaćena u laži: Dokaz da predloge drakonskih izmena Krivičnog zakonika nije pisala Radna grupa, <https://nova.rs/vesti/hronika/otkrivamo-vlast-uhvacena-u-lazi-dokaz-da-predloge-drakonskih-izmena-krivicnog-zakonika-nije-pisala-radna-grupa/> (посећено 20. јануара 2025).

Predsednik Advokatske komore Srbije: Podržavam štrajk advokata, čeka se sastanak upravnog odbora, <https://novimagazin.rs/vesti/340481-predsednik-advokatske-komore-srbije-podrzavam-strajk-advokata-ceka-se-sastanak-upravnog-odbora> (посећено 20. јануара 2025).

Članovi Radne grupe tvrde da nisu učestvovali u pisanju izmena Krivičnog zakonika koje su u žiži javnosti, <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/ministarstvo-pravde-krivicni-zakonik-izmene/> (посећено 20. јануара 2025).

Допис Министарства правде број: 7-00-284/2024-05, 28. октобар 2024.

Закључак Одбора за правни систем и државне органе, 05 Број: 011/9144/2024, 24. септембар 2024, https://www.mpravde.gov.rs/files/Закључак_-_Јавна_rasprava_o_Nacrту_zakona_o_izmenama_i_dopunama_Krivicnog_zakonika.pdf (посећено 20. јануара 2025).

Закључак Одбора за правни систем и државне органе 05 Број: 011/9154/2024, 24. септембар 2024, https://www.mpravde.gov.rs/files/Zakljucak_javna_rasprava_o_Nacrту_zakona_o_izmenama_i_dopunama_Zakonika_o_krivicnom_postupku.pdf (посећено 20. јануара 2025).

Информације о терминима и местима одржавања округлих столова у оквиру јавних расправа за Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика и Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).

- Решење министра правде број: 119-01-125/2021-05 од 12. маја 2021, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).
- Решење министра правде број: 119-01-126/2021-05 од 12. маја 2021, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).
- Решење министра правде број: 119-01-126/2/2021-05 од 9. фебруара 2024, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).
- Нацрт закона о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, Образложење, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).
- Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика, Образложење, <https://www.mpravde.gov.rs/sekcija/53/radne-verzije-propisa> (посећено 20. јануара 2025).